

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»
Факультет соціальних наук та соціальних технологій
Кафедра соціології

Кваліфікаційна робота

освітній ступінь – бакалавр
на тему:

«Мотиви вибору мови повсякденного спілкування студентами Києва, під час повномасштабної війни в Україні»

Виконала: студентка 4-го року навчання,
Спеціальності 054 «Соціологія»

Освітньої програми «Соціологія»
Мушка Таїсія Сергіївна

Науковий керівник: Артикуца Сергій Сергійович
Старший викладач кафедри соціології

Рецензент: Осипчук Анна Дмитрівна

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою «_____»
Секретар ЕК _____

«_____» _____ 2023 р.
Київ-2023.

ВСТУП

Contents

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ МОТИВАЦІЇ ТА МОТИВІВ.....	7
1.1. Підходи до вивчення мотивації в соціальних науках.....	7
1.2. Поняття мотивації та мотивів в соціології	13
РОЗДІЛ 2. МОВИ ПОВСЯКДЕННОГО СПІЛКУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА КИЄВІ	21
2.1. Використання російської та української мови в історичному контексті в Україні	21
2.2. Диглосія та білінгвізм, вимір престижності	26
2.3. Сучасний стан мовної поведінки на території Києва	33
РОЗДІЛ 3. МОТИВИ ВИБОРУ МОВИ ПОВСЯКДЕННОГО СПІЛКУВАННЯ СТУДЕНТІВ КИЄВА.....	38
3.1. Методологія та дизайн дослідження.....	38
3.2. Мотиви вибору студентами мови повсякденного спілкування.....	40
3.3. Прагнення престижу, як мотив вибору мови повсякденного спілкування	55
ВИСНОВКИ	61
ДЖЕРЕЛА	64
ДОДАТКИ	67
Додаток А.....	67
Додаток Б.....	68
Додаток В.....	69
Додаток Г	70
Додаток Д.....	71
Додаток Ж.....	73
Додаток З	74
Додаток И	76
Додаток І.....	84

ВСТУП

Під час повномасштабного вторгнення значна частина громадян України переглянули своє рішення щодо вибору мови повсякденного спілкування. Хоча питання вибору мови в Україні вже набувало актуальності протягом останніх років, зокрема під час подій Майдану, в 2014 році, завдяки політичним кампаніям (тут можна згадати слоган п'ятого президента України «Армія, МОВА, віра»), зміну закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної» 2019 року та іншим політичним подіям, зміна мови повсякденного спілкування активно відбувається лише під час повномасштабного вторгнення.

Згідно даних соціологічної групи рейтинг, 22% українців за рік повномасштабного вторгнення перейшли на постійне або часткове використання української мови. Серед двомовних респондентів таких 45%. Розглядаючи регіональні відмінності, найбільші зміни відбулись на Сході та Півдні, де значно збільшилась частка тих, хто почав частіше використовувати українську мову(2023).

Якщо розглядати динаміку використання української та російської мов в побуті, бачимо що протягом останніх 10 років використання російської поступово зменшувалось (з 37% до 30% в 2012-2014 роках, з 33% до 25% 2014-2018 роках). Проте найбільш різкої зміни використання української мови зазнало від початку повномасштабного вторгнення росії на територію України. Таким чином, використання лише української збільшилось майже на 10%, при чому використання обох мов не збільшилось. Хоча останнє є скоріше особливістю шкали, адже в питанні не було варіантів «переважно українською», «лише українською» та «рівною мірою обома», що не дає уточнити частоту вживання обох мов, проте відтворює загальну тенденцію до збільшення використання української мови[1].

Про тенденцію збільшення вжитку української та скорочення вживання російської мови також говорить Сергій Кулик, на базі даних від Київського міжнародного інституту соціології від грудня 2022 року.

«Найважливішою, на мою думку, зміною стало різке збільшення частки респондентів, які (кажуть, що) говорять у повсякденному житті переважно українською мовою, та відповідне зменшення частки російськомовців. Може, декого ці цифри й не вразять, але мене вражають, бо співвідношення мовних груп змінювалося досить повільно, і навіть 2014 рік на нього не дуже вплинув.» (2022).

Питання мови піднімається в публічному просторі з часів незалежності України, та лише зараз формується відносно стійка політична єдність, щодо цього питання. Політична єдність провокує суспільне обговорення, що в свою чергу означає розкол суспільства щодо мовного питання та різні точки зору. Вплив війни 2014 року та війни 2022 року є незаперечним фактором, який актуалізує питання мови, в той же час, нівелює попередні проросійські тенденції та політичні напрямки.

Мета цієї роботи - виявити мотиви вибору мови повсякденного спілкування студентів Києва, під час повномасштабної війни в Україні.

Об'єкт – мотиви вибору мови повсякденного спілкування.

Предмет – мотиви вибору мови повсякденного спілкування студентами київських ЗВО, під час повномасштабної війни в Україні.

Для аналізу мотивів вибору мови повсякденного спілкування було розглянуто студентів Київських ЗВО, як представників найбільш соціально активної групи, які є свідомими щодо власного вибору мови повсякденного спілкування, достатньо обізнаними, відносно мовного, політичного та історичного контексту в Україні та можуть відносно легко, порівняно з іншими віковими групами змінювати мову повсякденного спілкування.

Завдання дослідження:

- Розглянути основні теорії та підходи до вивчення явища мотивації та мотивів в соціальних науках, зокрема в соціології;

- Описати мовне середовище на території сучасної України у 18-21 столітті;
- З'ясувати причини білінгвізму та диглосії в Україні;
- Охарактеризувати стан української мовної поведінки студентів Києва;
- Пояснити мотиви вибору мови повсякденного спілкування студентами київських ЗВО;
- Виокремити концепт «престижності» української та російської мов в Україні;
- Класифікувати мотиви вибору мови повсякденного спілкування студентами київських ЗВО.

Актуальність даного дослідження обумовлена повномасштабним вторгненням росії на територію України, висвітленням питання про мову повсякденного спілкування в публічному просторі, та, як реакція, значна зміна мови повсякденного спілкування громадянами України. Зокрема, найбільш поширеним тренд щодо зміни мови повсякденного спілкування став серед студентів, як молодих членів суспільства, що володіють українською на досить високому рівні, відносно добре обізнані з політичної ситуації в країні та є представниками нового тренду вживання української, як престижної мови. Оскільки найлегше змінити мову повсякденного спілкування можуть двомовні люди, увагу було зосереджено на Києві, як столиці, що має один з найвищих показників двомовності. А також є одним з міст (разом з Одесою та Харковом), в якому в респондентів мова повсякденного спілкування не збігається з рідною мовою(О.Руда, 2021. ст. 9).

Так само тут потрібно зазначити про актуальність вивчення мотивів вибору мови повсякденного спілкування. Оскільки в Україні від початку воєнного протистояння з росією сформувалась досить чітка мовна політика, згідно якої українська мова буде єдиною державною, захищатиметься нею та просуватиметься. Дослідження мотивів вибору мови повсякденного спілкування розкриває можливості засобів впливу на вибір мови

повсякденного спілкування в білінгвальному та диглосному середовищі, а також дає можливість прослідкувати можливий супротив цій політиці, через пояснення мотивів вибору мови.

Теоретичною базою даного дослідження є наукові праці з дослідження мотивації та мотивів, що пояснюють людські дії. Такими дослідженнями займалися як класики соціології, зокрема Герберт Спенсер, Еміль Дюркгайм, Макс Вебер, Абрахам Маслоу та інші. Напрацювання з вивчення мотивації в економічних теоріях, змістовні теорії мотивації, процесуальні та первинні теорії. Та психологічні підходи, зокрема розглянута праця Світлани Парфілової про психологічні підходи до вивчення мотивації.

Також до роботи включені праці дослідників мов в Україні, особливостей білінгвального та диглосного середовища. Зокрема робота Матвеевої Наталі «Українсько-російський білінгвізм і диглосія в сучасному комунікативному просторі Києва», Лади Біланюк (Laada Bilaniuk «Gender, language attitudes, and language status in Ukraine») та фрілістингове дослідження Олександра Кучинського.

Емпіричною базою є 6 напівструктурованих фокус-групових дискусій зі студентами київських ЗВО.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ МОТИВАЦІЇ ТА МОТИВІВ

1.1. Підходи до вивчення мотивації в соціальних науках

Мотивація є складним явищем, що цікавить багатьох дослідників. Мотивацію розглядають як комплексне явище в різних теоретичних напрямках та задля розгляду питання мотивування людей до дій в певних практичних аспектах.

Вивченням мотивації до навчання активно займаються психологи та педагоги, трудову мотивацію розглядають для оцінки потенціалу та аналізу трудової діяльності, мотивацію девіантної поведінки розглядають соціологи та інші науковці.

Існує кілька класифікацій мотиваційних теорій, та кілька концептуальних підходів до мотивації, тож розглянемо класифікацію наведену в праці Олександра Слободянюка. Він поділяє теорії на: первинні, змістовні та процесуальні(2018) (класифікація наведена в додатку А).

Первинні теорії включають поділ мотивації на зовнішню та внутрішню. Перша передбачає вимогу, вплив або застосування зовнішніх стимулів для мотивування людини. Класичним прикладом такої мотивації є мотивування працівників (грошова винагорода) або ж перегляд успішності в освітніх установах (оцінки в школі). Внутрішня мотивація залучає особисті інтереси людини, що знаходяться на іншому рівні мотивації (потреба у самовдосконаленні, визнанні...).

До первинних теорій відносять теорію батога і пряника. «Найпершим із застосовуваних на практиці методів мотивації був метод “батога і пряника”. При цьому під “батоком” розумівся страх, голод, тілесне покарання, а під “пряником” - матеріальна чи інша винагорода.» (Бакуліна О. 2010). Тобто такий метод мотивації передбачає жорсткий контроль над виконанням

завдання. Говорячи про мову це може бути контроль держави, зокрема створення законів з обмеження використання російської мови та накладання санкцій за порушення. Пряником, або ж винагородою може бути матеріальне чи інше заохочення (блага, переваги).

Другу теорію в цій парадигмі запропонував Фредерік Тейлор, що передбачає використання різних типів мотивації. Пізніше над цією теорією допрацьовували Д. Мак Грегор. Та В. Оучі, вона отримала назву теорія «Х-У-Z».

Підхід до мотивації «Х» передбачає, що людина ледача і намагається уникати роботи. Людей потрібно примушувати до праці; вони хочуть, щоб ними керували; вони не хочуть відповідальності, не терплять змін; їм не можна довіряти. При елементі «Х» акцентується увага на тактиці контролю, на процедурах і методах, що дають можливість наказувати людям, що їм належить робити, визначати, чи виконують вони це, і застосовувати заохочення і покарання(О. Слободянюк, 2018, ст2).

Відповідно, якщо порівнювати цю теорію з мотивацією вибору мови повсякденного спілкування, можна припустити що люди не обирають власну мову. Вони використовують ту мову, яка їх оточує з народження, мову свого оточення або мову якою володіють найкраще. Згідно цієї теорії люди користуються тією мовою, яка є найбільш зручною для них, незалежно від обставин. І вплинути на мову повсякденного спілкування можна лише завдяки примусу, зовнішнім факторам.

В елементі теорії «У» особлива увага приділяється природі взаємин, створенню середовища на робочому місці, що передбачає підтримку організаційних цілей та цінностей, також заохочується ініціатива, винахідливість і самостійність(О.Слободянюк. 2018. ст.2).

Така теорія мала б включати повагу до спільноти, її мови. Скоріше очікується власне бажання індивіда, у приналежності до спільноти обирати власну мову. Таким чином можливе формування спільнот, що визначають певну мову для себе, зокрема ціннісно, до прикладу можна навести

Національний університет Києво-Могилянська академія, що визначає українську мову власною цінністю та всіляко спонукає студентів підтримувати її й широко вживати у повсякденному житті.

Згідно елементу теорії «Z»:

- в мотивах людини поєднуються соціальні і біологічні потреби;
- люди прагнуть працювати в групі і групового методу прийняття рішень;
- повинна існувати індивідуальна відповідальність за результати праці;
- кращим буде неформальний контроль за результатами праці;
- на підприємстві повинна існувати постійна ротація кадрів і самоосвіта, повільна службова кар'єра;
- адміністрація повинна проявляти постійну турботу про людину, забезпечувати йому довгостроковий найм, а людина – основа будь-якого колективу і саме вона забезпечує успіх підприємства(О.Слободянюк. 2018. ст.2).

Говорячи про мову, тут можна передбачити створення державних заходів для стимулювання вибору мови людиною. Такими заходами можуть бути створені безкоштовні курси для покращення рівня володіння мовою, проведені соціальні кампанії або ж інші форми заохочення підтримки державної мовної політики. При цьому індивідуальний вибір людини не заперечується, тобто кожен має право на вибір мови, яку він або вона використовує в повсякденні. В цій парадигмі людині важливий вибір спільноти та оточення, порте кожен має право на власні дії.

Найбільш відому теорію мотивації, що є прикладом змістових теорій, запропонував в свій час Абрахам Маслоу, що базувався на власному емпіричному матеріалі, зібраному завдяки опитуванням, анкетуванням, інтерв'ю або спостереженням. Зокрема Маслоу також досліджував мотивацію та потреби студентів, проте не лише їх. Його теорія передбачає розгляд мотивації, через призму потреб, що виникають в людини, постійно

змінюються та мають бути задоволені. Отож, узагальнюючи його підхід можна виокремити такі тези:

- потреби людини мають ієрархічну структуру (пріоритетність);
- поведінка людини визначається найсильнішою на даний момент потребою;
- найсильніша потреба визначає поведінку людини до моменту її задоволення;
- за одночасного існування кількох сильних потреб домінують потреби нижчого рівня (Змістовні теорії мотивації. 2014. ст.2).

Піраміда ієрархії потреб Маслоу включає такі рівні потреб, складові мотивації (Вікімедіа):

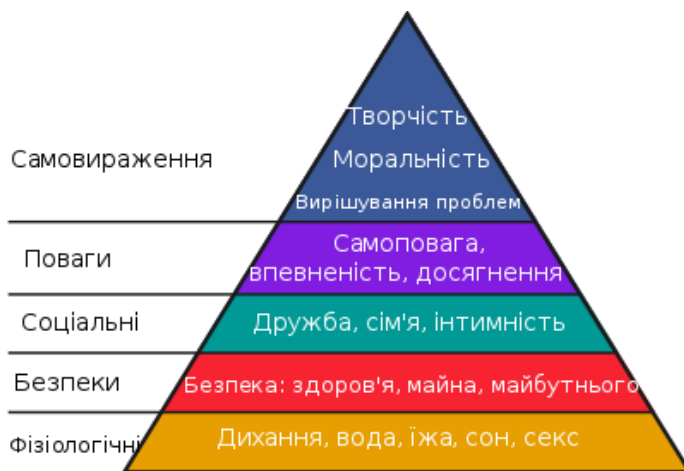

Рис.1.2(Вікімедіа).

Місце мови на цьому трикутнику визначити досить складно. З одного боку, мова є необхідністю, адже люди мають взаємодіяти та комунікувати заради задоволення всіх інших потреб. Відповідно, володіння мовою можна віднести до найнижчого рівня потреб – фізіологічного. При цьому найбільш очевидним є використання певної мови на соціальному рівні. Тут варто вказати про те що мова не є індивідуальною, її має розуміти не лише індивід,

але й його оточення, співрозмовники. Тобто цей рівень говорить нам про вплив оточення на вибір мови людини у двомовному середовищі.

Якщо ж людина визначає для себе місце мови вище згаданих рівнів, вона піднімає питання мови та вибору мови повсякденного спілкування на рівень значущості, визначає мову для себе, як можливість вибору та прийняття рішень, може уособлювати мову вибором власної ідентичності або ж використовує мову як інструмент для власного прояву, самовираження.

До процесуальних теорій відноситься розгляд мотивації, як процесу, один з поглядів на мотивацію в цій парадигмі, візьмемо з праці Олександра Слободянюка(О.Слободянюк. 2018).

Розглядаючи мотивацію як процес, що проходить через такі етапи:

- Виникнення сучасної потреби;
- Пошук інструментів та заходів її задоволення;
- Шляхи застосування інструментів та засобів;
- Здійснення відповідних дій;
- Отримання винагороди;
- Задоволення сучасної потреби;
- Зупинка діяльності щодо задоволення потреби (схема розгляду мотивації як процесу наведена в додатку Б).

При цьому зупинка діяльності відносно потреби може відбуватись в будь-який період, від початку діяльності. За такого розгляду визначним є погляд на мотивацію в часі.

Відповідно до цього, варто звернути особливу увагу на актуальні події, що впливають на процес мотивації, створюючи новий контекст. Такою подією для вибору мови повсякденного спілкування можна вважати повномасштабне вторгнення росії на територію України в 2022 році. Адже це є досить значною подією, що вплинула на життя багатьох українців, і викликала в них нові потреби. Той факт що протягом останнього року війни частка російськомовних українців значно скоротилась, натомість збільшилась частку україномовних, лише підтверджує дану гіпотезу.

Як вже зазначалося досить класичним є також поділ мотивів на зовнішні та внутрішні. Хоча в роботі Абрахама Маслоу такого поділу не було, проте на його основі було написано кілька праць що розглядали цю теорію.

Так наприклад, Фредерік Герцберг (американський психолог), створив власну теорію, що включала як мотивуючі гігієнічні фактори (зовнішні або фізіологічні) та мотивуючі (внутрішні). Оскільки він досліджував мотивацію економічної діяльності та мотивацію працівників, до зовнішніх факторів відносив – гідний рівень зарплатні, контроль роботи персоналу, умови праці, взаємини з начальником та підлеглими, та єдиний фактор за межами професійного середовища – сім'я(Шпекторенко І.2013. ст.80).

До внутрішніх факторів відносив - успіх, просування по службі, визнання й схвалення результатів роботи, високий ступінь відповідальності за справу, що виконується, можливості творчого й ділового зростання(Шпекторенко І.2013. ст.80).

При цьому зазначаючи що саме внутрішні фактори є вирішальними в процесі мотивації, хоча вони й є нерозривно пов'язаними з зовнішніми факторами та можуть перетинатись.

Цю теорію також порівнювали з теорією потреб Маслоу, зазначаючи про подібність зовнішніх факторів (фізіологічних) з базовими потребами та внутрішніх (також факторів догоди) з вищими потребами.

Отже, існують різні підходи до вивчення мотивації, її визначали в своїх роботах класики соціології, психологи, економісти, філософи, педагоги та інші науковці. Одними з перших її вивченням займались теоретики мотивування працівників. Перша теорія «батого і пряника» розглядала мотивацію в контексті можливих засобів. Тобто, людей невмотивованих – таких що потребують зовнішнього контролю та санкцій, а також людей які вмотивовані внутрішньо самостійно – можуть мотивуватись «пряниками», тобто бонусами та винагородами. Теорія «Х-У-Z» має дуже схожий поділ працівників, що передбачає працівників невмотивованих, до яких можливе лише застосування санкцій, працівників що відчуваючи себе частиною спільноти отримують

мотивацію, та працівників які зосереджені на власному розвитку та самовдосконаленні, відповідно мотивуються у співпраці.

Теорія потреб Абрахама Маслоу, що включає п'ять рівнів потреб (фізіологічні, безпекові, соціальні, поваги та самовираження) передбачає мотивацію відповідно до найнижчого незадоволеного рівня потреб, а Фредерік Герцберг поділив фактори впливу на гігієнічні (зовнішні) та мотивуючі (внутрішні).

1.2. Поняття мотивації та мотивів в соціології

Розглядаючи класиків соціології, вивченням мотивації займались Карл Маркс, Герберт Спенсер, Еміль Дюркгайм, Макс Вебер. Маркс пояснює мотивацію в своїй парадигмі міжкласової боротьби, згідно якої пролетаріат має об'єднатись заради здобуття переваг відносно буржуазії. Емілю Дюркгайм звертав увагу на вивчення девіантної поведінки, зокрема акцентуючи на тому що люди часто не усвідомлюють власні мотиви, або ж не визнають їх:

«Навіть якщо говорити лише про кроки, які ми зробили особисто, ми дуже неточно знаємо відносно прості мотиви, які керують нами. Ми вважаємо себе безкорисливими, тоді як наші дії егоїстичні; ми думаємо, що нами керує ненависть, тоді як ми поступаємося дорогою любові, що ми слухняні розуму, тоді як ми є рабами ірраціональних упереджень тощо. Як же ми можемо володіти здатністю чіткіше розрізняти причини різних порядку складності, які надихають заходи, вжиті колективом? Бо принаймні кожен індивід бере участь лише в нескінченно малій частині з них; у нас є безліч колег по моді, і те, що відбувається в їхніх різних свідомостях, услизає від нас»(Durkheim E. 1982. Ст. 37).

Герберт Спенсер розглядав мотивацію людської діяльності з точки зору соціальної еволюції, відповідно до якої, людина має внутрішнє прагнення до вираження себе, самовдосконалення та еволюції суспільства. Також для

Спенсера основними чинниками суспільних явищ є зовнішнє середовище та фізична та моральна конституція особистості. Тобто перший фактор може впливати на суспільство лише через другий, який, таким чином, є основною мотиваційною силою соціальної еволюції:

«Якби соціальна еволюція справді мала свій початок у психологічному складі людини, неможливо зрозуміти, як це могло статися. Бо тоді нам довелося б визнати, що його рушійною силою є якась внутрішня мотивація в людській природі. Але якою може бути така мотивація? Чи був би це той вид інстинкту, про який говорить Конт, який спонукає людину все більше усвідомлювати свою власну природу? Але це відповідь на одне запитання іншим, пояснюючи прогрес вродженою схильністю до прогресу, справді метафізичною сутністю, існування якої, крім того, жодним чином не було доведено. Оскільки види тварин, навіть найвищого рівня, жодним чином не рухаються потребою прогресувати, і навіть серед людських суспільств є багато таких, які задоволені залишатися нерухомими на невизначений час. Чи може бути, як вважає Спенсер, що існує потреба у більшому щасті, яку форми цивілізації будь-якої дедалі складнішої складності можуть реалізовувати дедалі повніше? Тоді треба було б встановити, що щастя росте разом з цивілізацією, і ми пояснили б деінде всі труднощі, які породжує така гіпотеза»(Durkheim E. 1982. Ст.13).

Макс Вебер займався вивченням мотивації в своїй теорії соціальної дії, а також в своїй праці «Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика», в якій згадував мову як елемент об'єднання суспільства[7]. Також, за його теорією мовний вибір в Україні під час повномасштабної війни можна сприймати як суспільно спрямовану дію, як таку що співвідноситься з діями інших членів суспільства та є суб'єктивно обгрунтованою для кожного. При цьому Вебер також акцентує на тому що суспільно-спрямована дія не дорівнює масово однотипній, тобто діям які вчиняють через відповідні дії інших, проте не маючи при цьому власної волі чи обгрунтування. По суті, до масово однотипних дій можна зарахувати тренд вибору (переходу) української мови

в Україні (за умови що ми визнаємо різні мотиви переходу на українську мову).

Розглядаючи підходи до вивчення мотивів, порівнюємо два визначення, перше належить Максу Веберу - «Мотивом» називається певна смислова єдність, яка представляється дійовій особі або спостерігачеві достатньою причиною для певної дії. «Адекватним змістом» ми назвемо єдину у своїх проявах дію тією мірою, якою співвідношення між його компонентами представляється нам з позицій нашого звичного мислення та емоційного сприйняття типовою (ми зазвичай говоримо, правильною) смисловою єдністю. (Макс Вебер. 1998. 611, переклад).

Друге тлумачення наведено в праці «Психологічні підходи до проблеми мотивації» Світлани Парфілової: «мотиви трактують як уявлення та ідеї, почуття і переживання, потреби та потяги, спонукання і нахили, бажання і хотіння, звички, думки та почуття обов'язку, морально-політичні настанови та помисли, психічні процеси, стани та властивості особистості, предмети зовнішнього світу, установки і навіть умови існування.»(Парфілова С. Л. 2010. Ст. 25).

В першому бачимо розгляд мотиву як сукупності певних намірів та ідей, що формує причину для певної дії. В другому мотив розглядається як ідея, нахил, установка або інша форма причини. Надалі в своїй праці Світлана Парфілова наводить ширший розгляд підходів до вивчення мотивів.»(Парфілова С. Л. 2010. Ст. 25):

1) мотив як спонука до діяльності, пов'язана із задоволенням потреб суб'єкта;

2) як предметно спрямована активність певної сили;

3) як предмет (матеріальний або ідеальний), що спонукає і визначає вибір спрямованості дії;

4) як усвідомлена причина, що становить підґрунтя вибору дій і вчинків особистості.

«В психології підходи до мотивів поділяються на моністичні та інтегральні. Моністичний підхід передбачає розгляд мотиву, як соціально-психологічного феномену. При цьому мотив розглядають:

«Як потребу – людину до дій спонукає усвідомлена потреба, що не вичерпно пояснює вчинок, потреба не спричиняє задоволення мотиву, тож активність стає нецілеспрямованою.» .»(Парфілова С. Л. 2010. Ст. 25). Такий розгляд покладається на цілераціональний підхід до розгляду дій, згідно з концепцією М. Вебера.

«Мотив як спонукання. Спонуками (причинами, детермінантами) дії чи вчинку можуть бути не лише бажання, прагнення людини, але й зовнішні фактори (стимули).» .»(Парфілова С. Л. 2010. Ст. 26). Такий розгляд нагадує афективну дію, або дію що не була скоріше еакцією на певний стимул, ніж внутрішньою психологічною/фізіологічною/іншою потребою.

«Мотив як намір. Л.І. Божович розглядає наміри як спонуку поведінки в тих випадках, коли функцію останніх виконують прийняті рішення.» .»(Парфілова С. Л. 2010. Ст. 26). Такий розгляд передбачає оцінку бажання людської дії (плану), оцінку цілі людини, проте не пояснює чому людина вибирає саме таку поведінку, реалізовує свій потенціал до дій певним чином. Хоча при цьому дія розглядається як усвідомлена та цілеспрямована.

«Мотив як стійка характеристика особистості (особистісна диспозиція). Часом розглядаються як мотиви властивості особистості та риси характеру. У цьому можна вбачати продовження існуючого в західній психології напрямку, що виділяє диспозиційні особистісні, сталі та змінні фактори особистості.» .»(Парфілова С. Л. 2010. Ст. 26).

При цьому виокремлюється значення характеристик особистості, що конструюють характер діяльності особистості. Хоча подібні характеристики визначають дії, вони не пояснюють мотивів та стимулів, для чого дана дія.

«Мотив як стан. Прибічники цього підходу (Дж. Гілфорд, Р.О. Пілоян, Е.Р. Хілгард та ін.) стверджують, що мотивом є особливий стан людини, який змушує її діяти або не діяти. Є.П. Ільїн вважає, що —до цих авторів можна

приєднати й тих, хто за мотиви приймає емоції» .»(Парфілова С. Л. 2010. Ст. 26).

Очевидно що такий розгляд дії є правомірним, адже стан людини впливає на її думки та дії, проте неможливо пояснити дії лише станом. За Вебером, це і є афективна соціальна дія, тобто дія, що є реакцією на оточуюче середовище, власні переживання та емоції. Хоча, згідно з теорією та даною класифікацією, якщо ми розглядаємо мотив як стан, ми також передбачаємо що активна афективна дія скоріше настане за яскраво вираженого емоційного стану. Тоді як за спокійного, врівноваженого емоційного стану має частіше наступати бездіяльність.

«Мотив як формулювання. Таке розуміння мотиву пропонує польський психолог і психотерапевт К. Обухівський. Під мотивом він розуміє формулювання мети та засобів її досягнення. Формулювання допомагає людині усвідомити мету дії та ухвалити рішення про її початок. Проте незрозуміло, чому формулювання і вербалізація мети та засобів її досягнення дають можливість людині розпочати дію, тобто трактування мотиву цим ученим не дає відповіді на запитання про причини дій і вчинків.» .»(Парфілова С. Л. 2010. Ст. 26).

Такий розгляд мотиву актуалізує питання усвідомлення дій та потреб, перехід мотиву в вербалізовану площину, що одразу містить в собі логічні конструкції або шляхи досягнення мети. Тож дану дію простіше зарахувати до цілераціональної або ціннісно-раціональної дії, що також має когнітивний аспект.

«Мотив як задоволеність (В.Г. Асєєв, А.Г. Ковальов, П.М. Якобсон та ін.). П.М. Якобсон використовує термін — «задоволення», що, на думку Є.П. Ільїна, істотно змінює суть питання, оскільки задоволення є результатом досягнення мети (задоволення потреби), емоційним станом, що виникає внаслідок реалізації мотиву. Отже, задоволення не може бути ні власне мотивом, ні чинником, що впливає на його формування, оскільки наслідок не може бути причиною самого себе .» .»(Парфілова С. Л. 2010. Ст. 26).

Розгляд мотиву як задоволення можна об'єднати з ідеєю мотиву як потреби, оскільки саме задоволення потреби викликає в людей задоволення, що є наслідком «успішної» дії.

Отже, узагальнюючи наведену класифікацію та порівняння її з теорією соціальної дії М. Вебера, пропоную об'єднати підходи до вивчення мотивів поведінки таким чином:

1. Мотив як потреба та задоволення; Таке трактування передбачає мотив, як вирішення потреби або ж пошук задоволення, що передбачає цілераціональну дію для досягнення мети, відповідно людина має усвідомлювати та визначати власну мету або потребу.

2. Мотив як стан; Такий розгляд поняття означає афективну (часом ірраціональну) дію, що спровокована як реакція на зовнішнє середовище або ж дію відповідно до власного сприйняття світу та емоційного стану. Такий мотив є скоріше неусвідомлений.

3. Мотив, як формулювання та намір; Що передбачає мету та ідею (раціональна дія), відповідно можливо цілераціональна або ціннісно-раціональна дія. Така дія передбачає визначення засобів першочергово, відносно мети дії.

4. Мотив, як характер особистості. Такий тип може означати традиційну соціальну дію, або ж нераціональну дію. За такого мотиву, людина виражає в дії себе та власні особливості, що спрямовані або ж не спрямовані на конкретну мету, порте є відображенням внутрішнього потягу людини.

«Структура мотивації включає такі компоненти: задоволення від діяльності; значущість безпосереднього результату; мотивуючу силу винагороди за діяльність; примусовий тиск на особистість. Перший структурний компонент умовно названо «гедонічним», а решту – цільовими. Разом з тим перший і другий орієнтують на саму діяльність (її процес і результат), а третій і четвертий – фіксують зовнішні чинники впливу. С.С. Занюк, характеризуючи структуру мотивації, стверджує, що мотиви є відносно

стійкими утвореннями особистості, однак мотивація включає не тільки мотиви, а й ситуативні фактори (вплив різних людей, специфіку діяльності та ситуації). Ситуативні фактори динамічні, легко змінюються, тому існують можливості впливати на них і на активність у цілому. Інтенсивність актуальної мотивації складається із сили мотиву та інтенсивності ситуативних детермінант мотивації (вимог і впливу інших людей, складності завдань тощо) (рис. 2).» »(Парфілова С. Л. 2010. Ст. 26).

Розглядаючи мотив таким чином ми бачимо його як окрему складову мотивації, що відповідає за відносно постійну мотивацію, що виокремлює людину, як актора, який спрямовує свою дію згідно мотиву та мети, що відповідає раціональній дії (суб'єктивної або об'єктивної).

На думку Юлії Карпюк, «слід звернути увагу саме на аксіологічний аспект співвідношення між потребою, стимулом, мотивом, мотивацією та мотивуванням, який є фундаментальним підґрунтям для формування мотивів. Поведінка людини з необхідністю має аксіологічноекзистенційні засади та залежить від «пропозиції» референтних духовних і матеріальних цінностей у сфері світогляду. Саме тому всі мотиви поведінки є аксіологічними, а це вказує на необхідність аналізу аксіологічних вимірів мотивації людської поведінки.»(Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. 2018. 61).

«Мотив - це аксіологічна причина дії, яка безпосередньо спонукає людину діяти. В свою чергу, дія має цілепокладальний аспект та потребує раціонального обґрунтування та прогнозування щодо її майбутніх наслідків. В такому аспекті мотив має аксіологічне підґрунтя та футурологічний вимір можливого успіху чи невдачі, оскільки, здійснюючи дію, людина очікує в майбутньому задоволення потреби, заради якої здійснюється дія, бо рішення про дію людина приймає відповідно до її можливого позитивного аксіологічного результату. Людина приймає рішення про дію переважно тоді, коли очікуваний (майбутній) аксіологічний результат суттєво перевищує всі життєві ресурси, які будуть витрачені під час дії. Тобто початок дії залежить від особистого переконання (часто помилкового), що ця дія принесе більшу

вигоду в майбутньому та компенсує витрачені ресурси при умові відсутності надмірних страждань та при умові уникнення можливих санкцій і покарань з боку соціального середовища та власного сумління.» (Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. 2018. 61).

Тобто, вибираючи дію людина обґрунтовує її для себе раціонально та ціннісно-раціонально або з врахуванням аксіологічних мотивів, тобто на рівні емоцій, таким чином, щоб отримати визначення чи є дія скоріше позитивною або ж, скоріше негативною.

Тобто, серед класиків соціології вивченням мотивації зокрема займався Макс Вебер, що створив теорію соціальної дії та визначав в своїх працях значення мотиву та мотивації. В праці Вебера «Мотив» - певна смислова єдність, яка представляється дійовій особі або спостерігачеві достатньою причиною для певної дії»(Макс Вебер. 1998).

Емілю Дюркгайм досліджував мотивацію через девіантну поведінку, звертаючи увагу на можливий сценарій не усвідомлення справжніх мотивів власних дій. Герберт Спенсер описував мотивацію людської поведінки у процесі соціальної еволюції, згідно якої, людина має внутрішнє прагнення до вираження себе, самовдосконалення та еволюції суспільства. При цьому поділяючи мотиви діяльності на зовнішні (середовище, суспільні явища) та внутрішнє - фізична та моральна конституція особистості, з якої починаються дії індивіда.

Світлана Парфілова розглядала мотиви як потреби, задоволення, мету, формулювання, як намір, стан чи характер особистості. А Вебер пояснював дію раціональну – цілераціональну (таку що спрямована на мету, згідно Парфілової – мотив як мета та задоволення), традиційну (за Парфілової «як характер особистості»), афективну (мотив як стан) чи ціннісно-раціональну (формулювання та намір).

Мотиви можуть накладатись одне на одного в процесі мотивації, суперечити одне одному або ж підсилювати одне одного. Мотиви можуть бути усвідомлені або ж неусвідомлені, явні або приховані.

РОЗДІЛ 2. МОВИ ПОВСЯКДЕННОГО СПІЛКУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА КИЄВІ

2.1. Використання російської та української мови в історичному контексті в Україні

Для початку коротко розглянемо історичний контекст мов в Україні та Києві. На територію України російська мова приходила разом з політичним контролем. При цьому російською імперією проводились кампанії щодо викорінення місцевих мов та заміну їх на російську, зокрема в освіті, науці. Так само діяв свого часу Радянський Союз, забороняючи використання інших мов, окрім «єдиної всеросійської».

Так, в період 18 століття українська мова заборонялась указом Петра I «про заборону книгодрукування українською мовою і вилучення українських текстів з церковних книг» у 1720 році, наказом Петра II «переписати з української мови на російську мову всі державні постанови і розпорядження» у 1729 році та у 1763 – указом Катерини II про заборону викладати українською мовою в Києво-Могилянській академії (Вікімедіа.b. 2018). При цьому українську мову заміняли російською, обґрунтовуючи це необхідністю існування єдиною спільної мови для всієї російської імперії.

У 19 столітті найвідомішими є «Валуєвський циркуляр» та «Емський указ». Перший заперечував існування української мови, як такої «ніякої особливої малоросійської мови не було, немає і бути не може, і що наріччя їх, вживане простолюдом, є ні чим іншим, як російською мовою, лише зіпсованою впливом Польщі; що загальноросійська мова так само зрозуміла для малоросів, як і для великоросів, і навіть значно зрозуміліша, ніж те наріччя, яке вигадують для них деякі малороси, і особливо поляки, — так звана українська мова» (Вікімедіа.c.2004). А другий обмежував її використання, зокрема – заборона книгодрукування та ввозу з-за кордону будь-якої україномовної літератури, викладати нею у початкових школах, заборону

українських сценічних вистав і друкування українських текстів під нотами(Український інститут національної пам'яті).

Ці дві заборони є яскравим прикладом ставлення до мов локальних менших в імперії, порте аж ніяк не вичерпують перелік заборон та утисків української мови. Незважаючи на це українська мова зазнала певного сплеску та поширення протягом 20 століття, зокрема під час існування УНР та Української Держави гетьмана Скоропадського українська мова використовувалась в державних освітніх та культурних установах та заходах. Також українська зазнала поширення під час процесу коренізації. В цей час уряд СРСР намагався здобути прихильність національних меншин, розвиваючи та поширюючи їхні культурні особливості. Хоча потім це призвело до репресій та жорстокого скорочення такої політики. В цей час були створені нові утискаючі документи щодо мов та діяльності політичних партій та інших політичних утворень національних меншин.

«Однак у цілому "Коренізація" справила значний вплив на розвиток неросійських народів СРСР, на процес поширення національних мов, зміцнення основ національних культур. У країні істотно зменшилася неписьменність...1930 введено загальне обов'язкове початкове навчання в сільській місцевості й семирічне – у містах і робітн. селищах мовами 70 національностей.» Як зазначав історик, Даниленко Віктор Михайлович(2008).

Тобто певний позитивний вплив від цього процесу був. Адже саме під час нього також активізувались національно-свідомі громадяни, розвивалась література та поезія. В цей час з'являлись прихильники української мови, митці, які творили українською.

Від початку незалежності України, українська мова здобула статусу єдиної державної мови, порте через спадок радянського союзу в Україні була широко розповсюджена російська мова, що використовувалась в усіх можливих сферах.

Станом на 2001 рік, за даними перепису населення «українську мову вважали рідною 67,5% населення України, що на 2,8 відсоткового пункта більше, ніж за даними перепису 1989 року. Російську мову визначили як рідну 29,6% населення, у порівнянні з минулим переписом населення цей показник зменшився на 3,2 відсоткового пункта. Частка інших мов, які були вказані як рідна, за міжпереписний період збільшилася на 0,4 відсоткового пункта і становила 2,9%»(Державний комітет статистики України.2003-2004).

На початку 2000них в Україні продовжував існувати білінгвізм з ознаками диглосії, що також призводив політичних спекуляцій на темі мови. «Отримані у 2006 р. дані засвідчили відмінності комунікативної потужності української та російської мов у різних сферах спілкування: українську мову здебільшого використовували в офіційній сфері, як робочу, а в повсякденному спілкуванні поширенішою була російська ³. Щодо демографічної потужності, то станом на 2006 р. вона була приблизно однакова для обох мов. Так, російською тоді спілкувалося 40%, а українською (разом із суржиком) — 38%. Обидві мови в повсякденні використовував кожен п'ятий учасник опитування. Ці дані спростовували тезу багатьох політиків про те, що в Україні більшість населення спілкується російською мовою, тож вона має більший показник демографічної потужності й тому вимога надати російській мові статус другої державної або офіційної є цілком обґрунтованою.»(Соколова С., Залізняк Г.2018.7).

Через такі спекуляції зокрема мовна ситуація в країні не особливо покращувалась, широке використання російської мови на території України призвело до того що в 2012 році набував чинності закон України «Про засади державної мовної політики» (неофіційно — закон Колесніченка-Ківалова або «мовний закон»). Що передбачав можливість офіційної двомовності в регіонах, де чисельність нацменшин перевищує 10 % і навіть передбачав надання статусу офіційної мови в регіонах де мовою регіональної меншини користується менше 10%.

«За рішенням місцевої ради в окремих випадках, з урахуванням конкретної ситуації, такі заходи можуть застосовуватися до мови, регіональна мовна група якої становить менше 10 відсотків населення відповідної території.»(Верховна Рада України. 2013. стаття 7, пункт 3).

На той момент, згідно соціологічних досліджень в Україні сформувалася підтримка для такого політичного рішення. Згідно даних Київського міжнародного інституту соціології станом на червень 2012 року (до ухвалення закону про мову), в Україні підтримували надання російській мові статусу другої офіційної, в регіонах де більше 50% населення підтримують таке рішення (47,7%) та надання російській мові статусу другої державної по всій Україні 25,7%)(КМІС. 2012).

Як Ви думаєте, яким повинен бути статус російської мови в Україні?

Російську мову потрібно виключити з офіційного спілкування на всій території України	19.4
Російську мову потрібно зробити другою офіційною мовою тільки в тих місцевостях, де більшість населення цього бажає	47.7
Російську мову потрібно зробити другою державною мовою на всій території України	25.7
ВАЖКО СКАЗАТИ	6.5
ВІДМОВА ВІД ВІДПОВІДІ	0.6

Рис 2.1.(КМІС.2012).

Таке опитування могло б послужити подальшому збільшенню частки російської мови в Україні, оскільки легітимізувавши російську мову в регіонах за бажанням більшості, після цього прийняли закон про узаконення російської мови в регіонах, де нею спілкуються або таке рішення підтримують 10% населення.

Цікавим є той факт, що навіть після подій Майдану 2014 року, згідно даних від кінця лютого 2015 року, така думка все ще була найбільш популярною.

Порівнюючи ставлення до статусу російської мови в Україні в 2013 році вважали що потрібно усунути з офіційного спілкування в Україні 19% (в 2015

21%); потрібно зробити другою офіційною в тих регіонах де цього бажає більшість населення (2013 році 47%, 2015 – 52%), зробити другою державною (2013 – 27%, 2015 – 19%), інші не відповіли(КМІС.2015). (Графік наведено в додатку В)

Отже, як бачимо російська мова насаджувалась в Україні штучно протягом століть, таким чином що досить міцно закріпилась як по всій Україні, так і в столиці зокрема. При цьому українська мова зазнавала утисків, що забороняли її використання в законодавстві, в науці, освіті та в інших прогресивних сферах. Пізніше заборонялась будь-яка українська писемність, книгодрукування, використання української у інших видах мистецтва. Українській мові намагались нав'язати значення другорядної, мови простих неписьмених людей. Закривались українські школи, або ж українську не визнавали як окрему мову. Проте були й періоди розквіту української, вона зазнавала свого поширення в часи українських державних утворень – УНР, Держава Скоропадського, та під час штучного процесу в радянському союзі – коренізації. В цей період національні культурні прояви поширювались та спонукались хоча лише як другорядні складові політики СРСР.

Російська мова почала використовуватись в Україні під час приналежності певної території майбутньої України до російської імперії. Та зазнала широкого поширення під час радянського союзу. Більшість часу радянський уряд просував ідею єдиної мови для союзу, підтримував її використання в державних та інших установах, поширюючи серед народів національних меншин.

Така мовна політика на території України сприяла поширенню явища білінгвізму та диглосії, з неоднорідним розподілом комунікативних функцій мови. А також дозволила спекулювання на теми мови в політиці, що могло також призвести до надання російській мові статусу другої офіційної державної мови на території окремих регіонів (можливо всієї країни згодом).

За умов що детальніше розглянуті в наступних розділах в Україні сформувалось диглосне середовище, що спричиняє неоднорідності використання мов, зокрема під впливом престижності.

2.2. Диглосія та білінгвізм, вимір престижності

Білінгвізм визначають як навіперемінне використання двох мовних кодів у комунікативному просторі без розрізнення їхніх функцій, явище диглосії – як свідомий вибір конкретної мови в певній ситуації спілкування задля досягнення комунікативного успіху(Матвеева Н. Р. 2021. Ст.53).

Різниця між диглосією та білінгвізмом полягає в тому, що за білінгвізму присутній горизонтальний поділ мов, індивіди що є білінгвами користуються мовою залежно від ситуації, порте мови для них є рівнозначними. Або ж вертикальний поділ, за ціннісною ознакою, що є характеристикою диглосного середовища. В такому поділі престижність є одним з вимірів для оцінки мови. Зазвичай престижною є та мова, котра вивчається, а не притаманна людям з народження. Мова якою доступний більший обсяг інформації (актуальної), мова яку використовують в наукових колах. При цьому обидва явища зазвичай не існують в чистому вигляді та часто поєднуються в межах однієї спільноти.

Ч. Фергюсон назвав дев'ять ознак, що є характерними для диглосної ситуації. Серед них він виділив такі(Матвеева Н. Р. 2021. Ст.38):

- 1) два мовні коди спеціалізовані на виконанні конкретних функцій;
- 2) ширше вживана мова завжди є престижнішою;
- 3) престижна мова має багату літературну спадщину;
- 4) мовний код із меншим престижем часто є першою засвоєною мовою;
- 5) престижніший код підтримують формальним його вивченням і стандартизацією;
- 6) використання і функції обох мов є діахронно стабільними;
- 7) престижний код має більш розвинену граматичну структуру;

8) лексичний склад обидвох кодів є схожим, але в престижнішого – багатший;

9) фонологія престижного коду спочатку була підсистемою вторинного.

Тобто під час радянського панування в Україні намагались штучно насадити російську мову, надаючи їй статусу престижної. А українська при цьому маркувалась як «сільська», «мова простолюду» та непрестижна. Навіть після проголошення незалежності, люди починали спілкуватись російською приїжджаючи в великі міста, в столицю, вступаючи у вищі навчальні заклади.

Білоруська дослідниця Н. Б. Мечковська називає свої причини, що, на її думку, є характерними для диглосії(Матвеєва Н. Р. 2021. Ст.38):

- 1) функціональний розподіл мов, за яким одна використовується у «високих» сферах, інша – у побутовому спілкуванні;
- 2) престиж високої книжної мови;
- 3) надетнічний характер престижної мови;
- 4) штучний (шкільний) характер вивчення престижної мови.

Такий поділ є актуальним для пострадянських країн, в яких під час радянського союзу намагались створити надетнічну мову, раніше «великорусское наречие», що використовувалась в офіційній комунікації, книгодрукуванні, освітніх установах та інших важливих сферах. Таким чином покриваючи більшість сфер користування.

«Певна річ, московська політика повністю підірвала статус і престиж української мови й культури. За словами П. Ю. Гриценка, керівна верхівка насаджувала думку про те, що «по-перше, український ідіом не є мовою, а становить наріччя (діалектну територіальну одміну) руської мови; Таким чином, заперечуючи доречність функціонування української мови в усіх сферах, їй залишали місце лише в неформальній – у колі сім'ї, що є свідченням чіткого протиставлення двох мов в аспекті престижності / непрестижності й формальності / неформальності, а отже, існування диглосії.» (Матвеєва Н. Р. 2021. Ст.71).

«Т. М. Бурда аналізує становище обох мов за диглосної ситуації, зазначаючи, що домінантною мовою буде та, яка охоплює ширше коло сфер функціонування, або переважає в більшій кількості сфер, тоді як додаткова мова – мова деяких сфер суспільного життя, або така, що переважає лише в окремих сферах. Домінантну мову, за її словами, характеризує *високий рівень престижності, комунікативної значущості, а отже, у свідомості індивіда формується позитивний її образ та орієнтація на обов'язкове засвоєння*. Розподіл сфер функціонування між двома мовами залежить передусім від зовнішньолінгвістичних факторів (політичних, соціально-економічних, культурних), диглосної політики й підтримується диглосною ідеологією, яка поступово виробляє суспільні стереотипи щодо двох мов» (Матвеева Н. Р. 2021. Ст.39).

Оскільки за наявних в Україні обставин сформувався нерівномірний розподіл мов, статус домінантної частіше отримувала російська мова, як мова що покривала більшість комунікативних сфер, та закріпилась як необхідна мова для кращої інтеграції в суспільство.

«для успішної адаптації в суспільство необхідно було оволодіти російською, тоді як знання української було факультативним.»(О.Руда. 2021, ст. 2).

З 1995 року українська мова була офіційною державною мовою протягом 6 років, але на практиці її використання все ще було обмеженим, і вона не позбулася асоціацій з низькою культурою та селянством. При цьому статус російської залишається стабільним, незважаючи на політичні зміни. Незважаючи на те, що російська мова не є офіційною мовою держави Україна, нею все ще користуються багато чиновників, і вона є офіційною мовою сусідньої країни – росії. У всьому колишньому Радянському Союзі російська мова все ще вважається мовою влади, високої культури та науки, хоча вона стала більш політизованою як символ етнічної приналежності(Bilaniuk L.2003 61 переклад).

При цьому завжди існував також регіональний розподіл престижності мов. Хоча загалом престижність російської була закріплена в суспільстві, на сході цю тезу підтримувала більша частина населення, на заході України також росіяни або російськомовні українці підтримували престижність російської мови, дискредитуючи українську, на противагу більшості резидентів, що спілкувались українською. Про це в своїй праці зазначає Лада Біланюк(2003 60 переклад).

Також розглядаючи етнічний та гендерний розподіл мови, за оцінками студентів, значна частина зазначала про кращу якість говоріння російською в їхньому регіоні, ніж українською. Це з одного боку свідчить про поширеність мови, а з іншого про вимір престижу. Адже російська зазначається як краща в значенні грамотності та літературності вимови, в той час як українська оцінюється як діалект, говірка, мова простих людей, також може містити значну частину слів розмовного стилю.

TABLE 4. *Student's survey answers evaluating how well Ukrainian is spoken in the respondent's area of residence.*

Response and value:	Percentage of respondents choosing each possible answer:						Std. dev.
	Very badly (1)	Rather badly (2)	Fairly (3)	Rather well (4)	Very well (5)	Mean value	
Russian women (N = 117)	8	24	42	21	5	2.90	0.99
Russian men (N = 83)	7	24	45	19	5	2.90	0.96
Ukr. women (N = 700)	2	14	49	31	4	3.20*	0.80
Ukrainian men (N = 642)	3	12	37	40	8	3.37*	0.90

*The difference between evaluations by Ukrainian males and females is highly significant ($F = 13.4$, $p = 0.0003$).

Рис 2.4 (Bilaniuk L.2003).

TABLE 5. *Student's survey answers evaluating how well Russian is spoken in the respondent's area of residence.*

Response and value:	Percentage of respondents choosing each possible answer:						Std. dev.
	Very badly (1)	Rather badly (2)	Fairly (3)	Rather well (4)	Very well (5)	Mean value	
Russian women (N = 112)	3	4	20	51	23	3.88	0.90
Russian men (N = 83)	0	1	28	54	17	3.87	0.69
Ukr. women (N = 698)	3	11	37	43	6	3.38	0.88
Ukrainian men (N = 638)	4	11	36	41	7	3.36	0.91

Рис 2.5 (Bilaniuk L.2003).

Розглядаючи оцінки російської мови (рис. 2. 5), українські респондентки оцінили її дещо вище, ніж українську (різниця 10,18). Це свідчить про те, що молоді українки як група більш готові визнавати легітимність і авторитет російської, ніж української у своєму регіоні. Українську та російську мови українські чоловіки оцінюють майже однаково (російська – лише на 0,01 бала нижче). Не дивно, що російські респонденти в середньому дають російській мові значно вищі оцінки (3,87–3,88), ніж українській, з різницею майже на цілий бал (10,97 проти 10,98). Це свідчить про те, що росіяни обох статей більш впевнені у своїй титульній етнічній мові, ніж українці. Незважаючи на те, що російську мову в Україні часто критикують за нестандартну фонологію, у своїх відповідях росіяни явно вирішують стверджувати цінність і, відповідно, авторитетність своєї мови. Виявляється також, що українці не відкидають цю владу, хоча й не підтримують її так сильно, як етнічні росіяни. Розглядаючи вплив статі на мовну критику, ми виявляємо, що в оцінках російської мови між етнічними групами практично немає статевих відмінностей (рис. 2. 5). Проте є суттєва різниця в оцінках української мови, але лише серед етнічних українців (рис. 2.4). Українські жінки більш критичні до якості української мови, ніж чоловіки (Bilaniuk L.2003 61 переклад).

Олександр Кучинський у своїй праці «Використання техніки фрілістингу для вимірювання групового консенсусу: кейс мовного вибору в Україні» представляє гіпотезу про те що через історичні передумови та спроби політиків збудувати різні (протилежні) політичні напрямки, створили змістовно відмінне бачення успіху та престижу в українському суспільстві, що має відображатись в мовному середовищі. Хоча техніка фрілістингу надає певні обмеження, зокрема вибірка не є репрезентативною та достатньою для національного опитування, завдяки їй вдалося виокремити такі результати(20222):

1. Основні відмінності в культурних уявленнях про успіх і престиж (які можуть лежати в основі відповідних культурних моделей) між

групами інформантів за мовою лежать у сфері важливості української мови та України в соціально-політичному контексті.

2. Ця різниця помітна лише тоді, коли йдеться про престиж, а не про успіх.
3. За винятком цих двох категорій престижу та успіху, немає суттєвих відмінностей у групуванні елементів успіху та престижу між різними групами інформантів за мовою.

Тобто, російськомовні та україномовні українці мають дещо відмінні бачення престижу української мови та України в соціально-політичному контексті, проте відносно іншого мають досить подібні уявлення щодо престижу та успіху.

Поділяючи респондентів за мовними категоріями на осіб, які перейшли з російської на українську; осіб, з невеликих населених пунктів, які перейшли з української на російську після переїзду у велике місто; російськомовних та україномовних, вдалося отримати такі результати (Kuchynskyi O. 2022):

- Російськомовні респонденти та вихідці з малих сільських населених пунктів набагато менше наголошують на потребі володіти українською мовою, а більше уваги приділяють вмінню володіти іноземними мовами порівняно з україномовними особами.

Table 4. Most frequent free-listing items denoting indicators of prestige for the Russian-speaking individuals

I regard as prestigious	Number
To have good education	31
Intelligence	12
To speak several languages	11
Education	10
To be erudite	8
Professionalism	7
Knowledge of languages	5
To be yourself	5
To speak fluent Ukrainian	5
To be a civilized person	5

- Україномовні респонденти також частіше згадують про потребу знати соціально-політичні та культурні аспекти України та сприяння її розвитку. Часто зазначали тезу: «престижно - володіти державною мовою у своїй країні»

Table 2. Most frequent free-listing items denoting indicators of prestige for the Ukrainian-speaking individuals

I regard as prestigious	Number
To speak the official language of one's own country	60
To be erudite	35
Good education	27
To be oneself	23
To be intelligent	17
To speak several languages	14
Education	11
To speak fluent Ukrainian	8
To be Ukrainian	8
Travels	7
Income	7
To be well-mannered	6
Higher education	6
To have a good personality	5
To speak foreign languages	5

- Ті, хто перейшов на українську з російської, більше стурбовані мовним вибором і суспільно-політичним розвитком України, ніж російськомовні, але менше, ніж ті, хто завжди розмовляв українською.

Table 6. Most frequent free-listing items denoting indicators of prestige for individuals who switched to Ukrainian

I regard as prestigious	Number
To have good education	29
To speak Ukrainian	17
Intelligence	13
To speak many languages	12
Professionalism	12
To speak several languages	8
Do not use prestige as a unit of measurement	7
Education	7
Erudition	7
To earn well	6

Отже, після розпаду радянського союзу російська мова все ще зберігала свою престижність в Україні, при цьому її престижність краще визнавали жінки, ніж чоловіки, через своє соціальне становище, необхідність кращого матеріального забезпечення та ширшого соціального капіталу. При цьому за російською закріплювались такі сфери використання що вважались більш престижними (наука, літературне мистецтво та інші). Українська вважалась мовою села та простих людей, на той час вона не мала закріпленого в суспільстві літературного виду, тож навіть політики користувались українською як мовою свого регіону, насиченою діалектизмами, жаргонізмами та іншими нелітературними словами.

Олександр Кучинський у своїй роботі з фрілістингу, досліджуючи значення престижу для українців з різними мовними групами виявив вищу

оцінку престижу української мови та України в соціально-політичному контексті для україномовних українців та менше значення для російськомовних. Що перегукується з дослідженням Лади Біланюк та більше розкриває контекст престижності російської мови з часів радянського союзу, та показує актуалізацію мовного питання проукраїнськими політичними силами, що підтримується україномовними українцями найбільше та тими хто перейшов на українську.

2.3. Сучасний стан мовної поведінки на території Кисва

Для України мова повсякденного спілкування завжди варіювалась територіально, про що зазначається в більшості досліджень різних науковців. Зокрема це спричинено історичним контекстом та володінням територіями різних політичних сил в різні історичні періоди. Таким чином зазвичай на заході України переважає вживання української мови, на сході – російської. Про це зазначає статистичний розподіл в різних дослідженнях. Про що зазначає філологиня Олена Руда, з Інституту української мови НАН України. Як вже зазначалося, російською потрібно було добре володіти для кращої адаптації в суспільство, тоді як українською потрібно володіти лише для формального спілкування, що було більш факультативним.

Оцінюючи національний склад в Україні, простежується різниця між визначенням мови як рідної та мови домашнього/повсякденного спілкування. В інституті української мови НАН України зазначають «Перший і поки що єдиний у незалежній Україні перепис населення 2001 року (Всеукраїнський перепис, б.р.) засвідчив, що тоді в країні проживали представники понад 130 національностей і народностей, серед яких більшість становили українці (77,8%). Відсоток росіян у складі населення був 17,3%. Тоді українську мову назвали рідною лише 67,5%, що на 10% менше, ніж кількість етнічних українців, а російську – 29,6%, тобто на 12,3% більше, ніж кількість етнічних росіян. Іншу мову (не українську й не російську) вказали рідною 0,8% населення, спілкувалися нею менше половини відсотка. За регіонами мовна

самоідентифікація теж різнилася: у Донецькій області лише близько 40% українців назвали рідною українську мову (для порівняння: у Львівській області мовна й національна самоідентифікація українців збіглася майже на сто відсотків).» .»(О.Руда. 2021, ст. 4).

При цьому видно що російською спілкувались більше етнічних українців ніж росіян українською. Цікаво було б порівняти цю картину зараз, проте досить важко оцінити мовно-етнічний склад через відсутність сучасних даних.

Для статистичного аналізу мовної поведінки студентів Києва можна використати дані опитування 2017 року, в якому було анкетовано 2007 респондентів віком від 18 років у всіх областях України, об'єднаних у п'ять регіонів (крім Криму та територій, не контрольованих українською владою, у Донецькій та Луганській областях). Представлено різні типи населених пунктів, різні вікові та соціальні групи інформантів. Дослідження виконано за підтримки фонду «Фольксваген» у межах трилатерального проєкту «Бі- та багатомовність між інтенсифікацією конфлікту та його розв'язанням. Етнолінгвістичні конфлікти, мовні політики й контактні ситуації в пострадянських Україні і Росії» AZ No90217. Проєкт виконано у 2016–2019 рр. при Гіссенському університеті ім. Юстуса Лібіга, Національній академії наук України та Казанському (Приволзькому) федеральному університеті (Російська Федерація) .»(О.Руда. 2021, ст. 4).

«В ході дослідження зауважено відмінність у потрактуванні поняття рідної мови респондентами, які належать до різних вікових груп. Молодші учасники частіше визначили своєю рідною мовою українську, хоча й вказували на російську як мову повсякденного спілкування. Якщо для молоді притаманне трактування рідної мови через призму національної ознаки, то для старших людей – через мову повсякденного спілкування та мову “думання”» .»(О.Руда. 2021, ст. 4).

Як бачимо, серед молоді найчастіше існує вказання національної ознаки, що пов'язана з мовою, тобто, якщо людина визначає себе як українця/ку, вона частіше вибиратиме українську, як рідну мову, навіть попри більше використання в повсякденному спілкуванні російської мови. Так само можна припустити що існує несвідоме або свідоме об'єднання мовного вибору з політичною позицією, що актуалізувалось через війну, завдяки якому молодь, що має проукраїнську політичну позицію частіше обиратиме українську мовою свого повсякденного спілкування.

Студенти, на противагу молоді, є більш концентрованою мовною групою, що зазнали такого явища, як обов'язкове використання української мови в освітніх установах, а також більш ймовірно мають ширшу обізнаність щодо історії України, політичного контексту. Що дає їм підстави ідеологічно обґрунтовувати власний вибір мови. Як зазначалося в дисертації Матвєєвої Наталі Романівни «Українсько-російський білінгвізм і диглосія, в сучасному комунікативному просторі Києва», на основі фокус-групових дискусій з киянами різних вікових груп (18 – 35 і 36 – 65 років) – «Аналіз матеріалів фокус-групових дискусій засвідчив, що учасники опитувань недостатньо розуміють суть мовних конфліктів і не обізнані зі законодавчим закріпленням тих положень, що стосуються мови, а це означає, що українці ще досі не повністю усвідомили значення мови для безпеки та процвітання держави. Так, багато учасників обговорень вважають мовні питання тільки провокацією і спекуляцією, які покликані відволікати увагу населення від набагато важливіших проблем.» (Матвєєва Н. Р. 2021. Ст.4).

Війна 2022 року внесла свої корективи в національну свідомість українців. Серед студентів поширився тренд на використання української мови. Тож можна очікувати що рівень загальної обізнаності щодо мови в українському просторі збільшився.

Також для киян нещодавно проводилось опитування щодо мови повсякденного спілкування, через додаток Київ-Цифровий. Хоча в цьому опитуванні не визначався вік користувачів, а також брали участь лише бажаючі та активні користувачі додатку, можна припустити що серед цієї групи є значна частка дорослого населення або ж молоді, та недостатнє представлення вікової групи літніх людей.

Якою мовою ви спілкуєтеся вдома?	Ви перейшли на українську під час війни?
47% Українською	33% Так
37% Українською і російською	13% Ні, розмовляю російською
14% Російською	46% Ні, давно спілкуюся українською

Рис.2.4 (Київ Цифровий.2023).Рис.2.5(Київ Цифровий.2023).

В цьому опитуванні 47% зазначили що вдома спілкуються українською, 37% - обома та лише 14% російською мовою. Ці дані нажаль не є репрезентативними, порте їх можна порівняти з дослідженням соціологічної групи рейтинг, згідно яких в Україні ситуація навіть краща. Оскільки за останніми даними вдома 60% українців розмовляють українською, 28% - обома, і лише 12% російською.

При цьому в додатку кияни зазначають що перейшли на українську під час війни 33%, 46% спілкувались українською раніше та 13% спілкуються російською. Як бачимо відсоток тих хто спілкувався українською раніше є дуже подібним до тих хто спілкується українською вдома, відсоток двомовних майже ідентичний відсотку тих хто перейшов на українську рід час війни, і відсоток російськомовних незмінний. З цього можна зробити висновок що частіше почали вживати українську саме у формальній, публічній сфері, а російська залишається на місці мови домашнього спілкування, неофіційного.

Розглядаючи дані соціологічної групи рейтинг за 2012-2023 роки, щодо мови домашнього спілкування респондентів в динаміці (діаграму наведено в

додатку Г), бачимо що у 2023 говорити українською вдома почали майже 10% українців (порівняно з 2022 роком), при цьому відсоток двомовності зменшився до 28%, а кількість російської вдома не змінилась – 12%. Хоча частка російськомовних почала знижуватись раніше, ще в 2021 році.

Також за цими даними можна оцінити вживання української під час війни. Зокрема на 8% більше зазначають про те що за останній рік почали постійно спілкуватись українською та на 9% про те що частіше почали використовувати українську. При цьому враховуючи регіональний розподіл (дані вказані в додатку Д), частіше почали використовувати українську на сході та півдні країни[1].

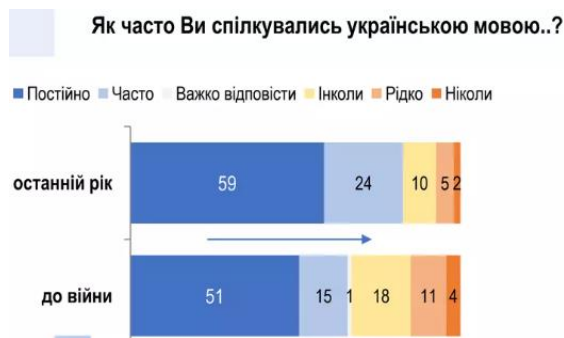

Рис.2.7.(2023).

Отже, війна 2022 року найбільше вплинула на мову повсякденного спілкування українців, збільшивши частку україномовних громадян приблизно на 20% (з них 10% повністю перейшли на українську та 10% частково). Розглядаючи ситуацію за регіонами, найбільше змінилась мовна ситуація на сході та півдні країни. В центрі також збільшилась частка тих хто повністю або часто спілкується українською.

При цьому в Україні та Києві є розділення комунікативних сфер мов. За українською досі закріплена скоріше формальна комунікація, більше використання в публічному просторі. Російська частіше використовується вдома, для неформальних взаємодій. Диглосний характер мов в Україні також проявляється в національній та мовній ідентифікації. Так, серед молоді

частіше трактують рідну мову за національною ознакою, а старше покоління – за мовою повсякденного спілкування.

РОЗДІЛ 3. МОТИВИ ВИБОРУ МОВИ ПОВСЯКДННОГО СПІЛКУВАННЯ СТУДЕНТІВ КИЄВА

3.1. Методологія та дизайн дослідження

Емпіричною базою даного дослідження є 6 напів структурованих фокус-груп, зі студентами київських закладів вищої освіти. Для збору респондентів було використано скрінер, з питаннями щодо мови повсякденного спілкування студентів, чи змінювали цю мову для себе, як саме та в який період (весь скрінер наведено в додатку Е). Скрінер поширювався через телеграм чати студентів київських ЗВО та через мережі знайомих. Тобто в цьому опитуванні брали участь лише зацікавлені респонденти в темі мови та користувачі телеграм чатів своїх університетів.

Скрінер поширювався в чатах студентів для неформального спілкування з середньою кількістю 2000 учасників. В таких університетах: НаУКМА, ДТУ, КНУТД, КНЕУ, НАУ, КПІ, НПУ Драгоманова, КМАЦЕМ, КУК та серед загально-університетських чатів для знайомств та допомоги студентам.

Всього у скрінері було отримано 303 відповіді, з таким розподілом мов повсякденного спілкування: 47,5% - українська; 16,8% - скоріше українська; 17,5% - рівною мірою обидві; 6,9% - скоріше російська; 10,9% - російська; 0,3% - інше (суржик) (дані про відповіді зі скрінера наведено в додатку Ж).

Завдяки питанням щодо мови повсякденного спілкування, фактом її зміни/не зміни та соціодемографічному блоку, респонденти були зібрані в групи по 4-8 учасників з врахуванням таких критеріїв як – університет,

факультет, спеціальність, стать, курс навчання та мова повсякденного спілкування.

Щодо мови повсякденного спілкування респонденти були поділені таким чином:

В першій та другій групі були учасники що спілкуються українською або скоріше українською та перейшли на українську в будь-який період/в процесі переходу. В третій та четвертій фокус-групі були учасники що спілкуються російською, скоріше російською, або знаходяться в процесі переходу з російської на українську.

Таке збалансування різних груп дало учасникам змогу почуватись більш захищеними, перебуваючи в комфортному середовищі, що дало змогу більш відкрито ділитись своїми думками.

Останні дві фокус-групи включали збалансоване представлення всіх категорій студентів, щоб студенти мали змогу почути також протилежні точки зору. Детальна інформація про розподіл респондентів в групи наведена в додатку В.

Метод фокус-груп було обрано для даного дослідження, щоб дати респондентам можливість почути протилежні позиції та відкрито обговорити питання. Таким чином учасники могли з одного боку відкрито ділитись власними думками, оскільки мали завжди людей що мають подібну або схожу позицію, проте могли стикнутись з протилежною стороною, що стимулювало обговорення. Також питання мови повсякденного спілкування підходить для дискурсивного обговорення, оскільки ця тема давно присутня в українському публічному просторі, тож в багатьох учасників був час сформулювати свою позицію раніше та висловити її на загал в такому форматі. При цьому, саме за фокус-групового формату в респондентів з'являється можливість уточнити та сформулювати свою позицію найбільш конкретно, порівнюючи її з позиціями та думками інших членів групи.

Фокус-групи проводились офлайн, онлайн та в змішаному форматі, що спричинено різними можливостями респондентів, готових взяти участь в

дослідженні, а також безпековими обмеженнями. Всього у фокус-групах взяли участь 31 учасників. Середня тривалість фокус-групи 1 година 30 хвилин.

Для аналізу даних було виділено мотиви вибору мови повсякденного спілкування, які зазначали респонденти протягом фокус-груп. Потім ці мотиви були систематизовані та категоризовані, таким чином, що поділ міг перетинатись.

Концепт престижності було проаналізовано таким чином, що до престижності також враховувались слова «тренд», «мейнстрім», «модно» та інші характеристики популярності, бажаності, якими учасники наділяли певну мову.

3.2. Мотиви вибору студентами мови повсякденного спілкування

При аналізі інтерв'ю було виокремлено зовнішні та внутрішні мотиви вибору мови повсякденного спілкування. При цьому за певного впливу середовища на мовний вибір людини, важливими були контекст - в якому місці та за яких обставин на вибір людини здійснюють вплив, хто його здійснює, з якою метою та який саме вплив. В ході фокус-груп учасники неодноразово зазначали, що в деяких випадках вони свідомо обирали протистояти наданому впливу або ж, навпаки, позитивно сприймали його та підпорядковували власні дії бажанням інших.

До зовнішніх можна віднести:

- вплив середовища на вибір мови повсякденного спілкування

«Хотя я могу представить себе такую ситуацию, вот я допустим планировал ранее, переехать в город Ивано-Франковск, и там очень тяжело людям на русском, и там, все что вокруг тебя, все печатные материалы, рекламы, в транспорте, везде-везде все на украинском. Мне кажется если там пожить года три, заговорил бы на украинском повседневно.» P16

- вплив політичних подій на мову повсякденного спілкування

«Моя сестра перейшла після Майдану на українську, тому що вона сказала «я відчувала що я мушу» і після цього я задумалася. І вже повномасштабна війна це вже була крапка.» P10

«Я вважаю, що вживання російської мови в Україні має бути мінімальним. Ну, це, звісно ж, неможливо, але зведеними до 0. Я навіть не знаю, чи є сенс пояснювати, чому, враховуючи в принципі історію стосунків росії та України.» P23

«І ну, до речі, багато людей, було 2 хвили, коли всі масово почали переходити на українську. Це 14 або 13 рік, коли Майдан був і 22.» P2

- вплив близького кола спілкування

«Бабуся з Полтавщини, вона вчила нас з сестрою української.» P12

«Я сама з Тернополя, тому весь час в мене було україномовне середовище, україномовні батьки, добре, мама. Тато не з нами живе. Тому я запекла бандерівська, яка все життя говорить українською. Останнім часом типу в Тернополі багато хто приїхав російськомовний. Я намагаюсь якось зрозуміти це все от.» P3

«Десь під осінь я повністю перейшла до перестала переходити десь з літа я ще говорила з родиною, ну, тому що вони, з ними я більше говорю саме російською і мені важко було переключитися, коли вони говорять.» P6

«У є брат, інший, він за освітою політолог, і я думаю я його певним чином ідеалізую, порте, оці націотворчі процеси, які відбуваються, звичай усвідомленні, я думаю, певним чином він спричинив. Бо і українську літературу я ще почала штат завдяки йому, не тільки завдяки школі. Я думаю, через старшого брата. Він зараз волонтер. І як людину яку я дуже поважаю.» P10

- вплив референтної групи/ людини-авторитета

«И когда к нам приехала в школу женицина из Германии, она говорила что это очень круто что вы знаете два языка, и немножко поговорила.» P14

«Я в 11 класі у мене було... я загорівся потрапити мрією в університет Шевченка, пішов на підготовчі курси в цей університет, і там був дуже

гарний викладач української мови та літератури, який мене зачарував мовою.» P9

- необхідність приймати мову оточення

«Тому що важко було думати за двох, тому що я думаю за себе, собі перекладаю, і мою співрозмовницю, їй щось говорю. Тому це затягувалось в мене.» P10

- законодавчі норми щодо мов

«Якщо на касі десь в магазині, то виникає питання чому? Чи в якихось державних установах...можна було б перейти (на українську). А якщо просто в спілкуванні, по вулиці людина іде, по телефону говорить, ну це мене не обходить.» P5

«В мене все порсто, в мене освіта. Я в школі не любив українську мову та літературу, тому що в мене була жахлива викладачка.» P9

«На работе так как человек со мной общается.» P14

«Больше начала говорить по украински когда начала работать, профессия требует.» P19

«Тому що ми знаходимося в Україні, в нас закон, що персонал має спілкуватися з відвідувачами клієнтами типу українською мовою.» P2

До внутрішніх мотивів вибору можна зарахувати:

- ідеологічно-ціннісний вибір мови повсякденного спілкування

«Як казали в суспільстві є завжди п'ять відсотків неадекватів в оригіналі з одного боку, і з іншого абсолютно нормально. Маргіналів. Тому відповідно, що от ті, коли починають казати, що спілкується українською, не розуміє російську або інше. “Ты что будеш на (не чутно) языке говорить?”. Ну я вважаю, що в першому що в другому, хворі люди, ну буває.» P15

- психологічний протест проти тиску з боку суспільства або його значущих членів

«Если друзья на украинском, то скорее на русском разговариваю, но есть определенные, но это идет не от них, не они мне говорят что нужно на украинском разговаривать, а просто, например брат военный, я с ним на украинском. Как-то захотелось, не знаю даже, но с друзьями как-то на русском.» P14

«Я пробовала переходить на українську мову, але є якийсь тиск суспільства, коли на заході чують російського одразу починаються якийсь лозунги типу "А чому ти не переходиш? Чому не державною?" Можливо це якийсь людський фактор або це моя історія особиста, але під тиском мені не хочеться більше через це говорити.» P24

«В нас в школі було таке що більшість моїх однокласників розмовляли російською і це був наче якийсь тренд, наче це дуже круто. Мені це не подобалось.» P5

- власне бажання наслідування певної мовної поведінки, через привабливість/престижність обраної мови

«Для того, щоб всі перейшли на українську, для цього потрібно, щоб якраз українська мова стала супер престижною і супер сучасною. І для цього потрібно, не відмовлятися від якихось нових слів і згадувати, діставати старі якось поновлювати, от, і робити там, наприклад, українську літературу модерну. Тобто подавати там якось українця, не як там стражденного, а як просто круту особистість, власне от так само з усім іншим, дуже важливо вносити у контекст.» P6

- рівень володіння мовою

«В мене україномовний тато, мама з бабусею спілкуються російською. В мене проблеми перейти не було, але знаєте таке, спілкуєшся українською, думаєш російською. Трошки така переешкода була.» P20

- звичка використання

«В українській мові бувають інколи русизми, і можу інколи вимовити, російське слово можу сказати, коли слово сказати таке, як наприклад форточка – квартира, от нещодавно дізнався, і такі моменти є»P15

«Ну да, изначально так сложилось, что в семье все на русском разговаривали, потому что так оно сложилось. И, да, как бы это не звучало сейчас, но русский язык мне ближе.» P14

- небажання асоціюватись з іншими носіями цієї ж мови

«Завжди за кордоном переходили на українську, бо дуже не подобалось що нас з росіянами плутають» P7

- необхідність відстояти повагу суспільства до твого мовного вибору

«Але я б не сказав, що в мене так із російською не працює в мене час від часу там були бувають моменти, коли я ну бачу, що от нас обстрілюють, обстрілюють держава, яка використовує мову моїх батьків тощо, тощо. І мене це дуже злить. Я починаю на зло їй там між собою або там з іншими розмовляти саме російську, щоб типу довести. Ну це не ваша власність, щоб її так експропріювати.» P9

«Напевно нічого (не може вплинути), лише моє бажання. Для мене питання переходу з російської на українську тому думаю, коли мої всі родичі перейдуть на українську або коли я сам для себе вирішу» P25

А також, виділено мотиви класифікувати які виявилось проблематично. Це і є мотиви, що демонструють пов'язаність внутрішніх мотивів із зовнішніми. Адже вони містять як і зовнішній компонент, що впливає, так і

внутрішній, що підпадає під цей вплив. При цьому індивідуальна реакція людини може бути різною, як пристосування так і заперечення. До таких мотивів відносяться:

- бажання інтегруватись в спільноту

«В нас в школі було таке що більшість моїх однокласників розмовляли російською і це був наче якийсь тренд, наче це дуже круто» P5

- власне бачення доречності використання мови за певних обставин

«Я розговариваю в жизни на русском, но без проблем могу говорить на украинском на работе, также в учебе, именно с преподавателями, с одноклассниками на русском, то есть как мне удобнее. Если на работе разговаривают на русском, я с ними на русском, если на украинском - на украинском.» P14

«Російська тільки для тих, хто спілкується російською і якщо вони мої близькі знайомі чи друзі. Українська для дітей, незнайомих людей, громадські місця, державні установи та місця де обслуговують людей.» P25

Ці мотиви віднесено до окремої категорії, через те, що власне бажання інтегруватись в спільноту передбачає вибір мови повсякденного спілкування під впливом групи, яка є значущою. Але при цьому індивід робить вибір самостійно, намагаючись протистояти, пристосуватись або ж вплинути на мову спілкування в спільності. В цьому випадку пріоритетом для людини стає пристосування до групи, а не ідейно-ціннісний, звичний вибір мови.

Власне бачення доречності використання мови передбачає існування в суспільстві певних норм використання мов, відповідно до якого людина формує своє бачення доречності використання мов. В певних аспектах це може збігатись з мовою оточення, загальноприйнятою мовою певних кіл спілкування, або ж, навпаки, мова може бути відмінною від загальноприйнятої за даних обставин.

Крім згаданих вище мотивів вибору мови повсякденного спілкування варто проаналізувати мовну поведінку учасників фокус-груп під час самих фокус-груп. В групах де були присутні лише україномовні учасники та ті хто знаходиться в процесі переходу на українську російська мова звучала найрідше та використовувалась лише у випадку якщо людина забула або має труднощі перекладу українських слів та якщо людина свідомо хотіла виідрити певні явища, що асоціювались в людей з іншою мовою. Так наприклад, деякі респонденти при слові «мова» говорили лише про українську мову, виключаючи зі своїх розповідей російську або сприймаючи українську як «соціально схвальну».

В групах з російськомовними респондентами або переважно російськомовними, частина підпадала під вплив інтерв'юерки (оскільки фокус-групи проводились українською), інші ж, навпаки, виявляли мовну стійкість. Хоча якщо серед україномовних респондентів були ті хто не використовував російської під час фокус-груп взагалі. Серед російськомовних значно більше людей використовували українську, майже кожен учасник або учасниця хоч раз вживав українську. Це також збігається з результатами досліджень інших науковців, що виокремлювали частіше мовну стійкість україномовних респондентів, та перемикання мовних кодів або змішування в російськомовних респондентів. З одного боку це може бути спричинено особливістю вибірки, адже в цих інтерв'ю не брали участь етнічні росіяни або громадяни, що не розуміли української мови (інформація про фокус-групи була розміщена українською), в цьому дослідженні також не було людей, що висловлювали б відверто проросійську позицію (підтримка російської влади, воєнних дій росії на території України). Проте тут важливо детальніше зазначити умови використання української мови під час фокус-групової дискусії студентами Київських ЗВО, що спілкуються в повсякденному житті російською або скоріше російською. Такі студенти використовували українську:

- Щоб продемонструвати рівень володіння нею:

«В повсякденному спілкуюсь російською, хоча бачите можу говорити і на українській.» P15

- Щоб описати явище, що асоціюється з українською мовою:

«грубые русские слова, которых в украинском в априори нету. Ну что там «до біса», что еще там есть» P14;

«Мелодійна. Кстати по поводу украинской «мови», был период когда я сочинял стихи и на украинском это намного легче, как-то рифма складывается» P13

- Перехід на мову співрозмовника (часто такою була поведінка людей що визначали себе білінгвами):

«В повсякденному спілкуюсь російською, хоча бачите можу говорити і на українській. Можу і такою і по другому, поэтому переходит с языка на язык проблемы нет. Головне просто це бажання і просто дійсно з повагою до іншої людини.» P15 у відповідь інтерв'юерці «который создал язык великорусского наречия, который говорил тогда что русский язык это великорусского наречие.» P15, звертається до іншого респондента.

- У відповідь на питання інтерв'юерки:

«...в повсякденн... (запинається, вирішує продовжити російською) в своей жизни я говорю по русскому, но допустим на работе, или с другими людьми я говорю по украинскому.» P19.

«Мене звуть P18, я в основном общаюсь на русском языке.» P18.

- Для групової конформності:

«Ну тогда было модно поступая в Могиланку и переходя на украинский, я снова перешел на украинский.» P17

Також у змішаних фокус-групах респонденти, які зазначали мовою повсякденного спілкування російську, часто майже не використовували її під час фокус-груп.

Визначаючи мотиви вибору мови повсякденного спілкування за класифікацією створеною з робіт Світлани Парфілової та Макса Вебера:

1. Мотив як потреба та задоволення; Таке трактування передбачає мотив, як вирішення потреби або ж пошук задоволення, що передбачає цілераціональну дію для досягнення мети, відповідно людина має усвідомлювати та визначати власну мету або потребу.

Я вважаю, що вживання російської мови в Україні має бути мінімальним. Ну, це, звісно ж, неможливо, але зведеними до 0. Я навіть не знаю, чи є сенс пояснювати, чому, враховуючи в принципі історію стосунків росії та України. P23

«Я зрозуміла, що розмовляти у державі Україна, коли в Україні є українська своя мова, розмовляти чужою мовою це якось непринятно, і я хотіла відчувати себе повністю українкою.» P2

«В моей семье все говорят на русском, я считаю что это мой родной язык, потому что мен на нем воспитывали. Сейчас я говорю на русском

потому что мне так удобнее выражать свои мысли, и я не считаю что это какая-то слишком большая проблема, что я говорю на русском.»P19

Як бачимо перші дві респондентки мають конкретну мету та її обґрунтування. Обидві вважають що в Україні має бути єдина державна мова, одна з респонденток уточнює, що російської не має бути в Україні. Певно тут також присутнє ідеологічне обґрунтування та асоціація російська – мова агресора (пізніше бачимо підтвердження цього в інших тезах респондентки P2).

Респондентка 19 зазначає про те що мова для неї є інструментом для комунікації, та пов'язує її з родиною, відповідно її мета задовольняється за використання російської.

2. Мотив як стан; Такий розгляд поняття означає афективну (часом ірраціональну) дію, що спровокована як реакція на зовнішнє середовище або ж дію відповідно до власного сприйняття світу та емоційного стану. Такий мотив є неусвідомлений.

«Я разговариваю в жизни на русском, на украинском, на работе, на учебе также на украинском, именно с преподавателями, со своими одноклассниками, как мне удобно. На работе так как человек со мной общается. Если друзья на украинском, то скорее на русском разговариваю, но есть определенные. Но это идет не от них, не они мне говорят что нужно на украинском разговаривать, а просто, например брат военный, я с ним на украинском. Как-то захотелось, не знаю даже, но с друзьями как-то на русском.» P14

«Когда разговаривала на украинском, не было такого осознания, это как-то само, слушаешь весь этот негатив, и оно как-то на подсознании до войны, до 2014 года.» P14

Тобто, не завжди респонденти можуть виокремити мотив використання певної мови, порте відчують внутрішню потребу, що задовольняється при виборі певної мови спілкування. Така мова може бути різною за різних зовнішніх обставин, та вибиратись білінгвом при цьому.

3. Мотив, як формулювання та намір; Що передбачає мету та ідею (раціональна дія), при цьому враховуючи інструменти досягнення. Така дія передбачає визначення засобів першочергово, відносно мети дії. Відповідно можливо цілераціональна або ціннісно-раціональна дія.

«С обслуживанием, когда меня обслуживают на русском языке, у меня к этому человеку есть недопонимание, или немного странные смешанные чувства, когда ко мне приходит клиент и начинает со мной разговаривать на русском, потому что как по мне, с незнакомыми людьми лучше начинать говорить на языке страны, а так, к остальным нормально отношусь.» P19

«Українська мова була під заборорою в школі вивчалась російська історія. Російська мова все була на російській. Вони також це не обирали, і ось у нас цінується так з пригнічування народу та нашої мови.» P10

«Як казали в суспільстві є завжди п'ять відсотків неадекватів в оригіналі з одного боку, і з іншого абсолютно нормально. Маргіналів. Тому відповідно, що от ті, коли починають казати, що спілкується українською, не розуміє російську або інше. “Ты что будеш на (не чутно) языке говорить?”. Ну я вважаю, що в першому що в другому, хворі люди, ну буває.» P15

Як ціннісно-раціональний або цілераціональний вибір мови тут увага звертається на засоби, відповідно на саму дію – використання певної мови. P19 наводить пояснення щодо неспівпадіння очікувань відносно мови спілкування

за «формального» типу взаємодії. P10 пояснює використання мови попереднім поколінням та історичними умовами, що формує потребу зміни мови на рівні цінностей. P15 звертає увагу на сприйняття суспільством мовного вибору людини, що передбачає повагу, першочергово відносно вибору мови.

4. Мотив, як характер особистості. Такий тип може означати традиційну соціальну дію, або ж нераціональну дію. За такого мотиву, людина виражає в дії себе та власні особливості, що спрямовані або ж не спрямовані на конкретну мету, порте є відображенням внутрішнього потягу людини.

«В мене була ситуація, коли до мене приїхала моя знайома, і вона не дуже розуміла так прямо добре українську і я йду в Тернополі. Я щось говорю українською, і щось там перехожу іноді на російську типу. Намагаюся щось там сказати декілька слів, щось там деякі речі побудувати. Я дивлюся на цих всіх людей, щоб біля мене, в принципі мені так соромно я не знаю, просто я думала мене там закидають камінням, тому що в принципі, тернопільці вважається як найбільш україномовне місто. Ну типу мені реально було страшно, типу я поняла, що ні, ну типу ні в Тернополі ні в Києві, ніде я не хочу говорити російською.» P3

«Нет мои родители с востока Украины, и так получилось что еще со времен Советского Союза на восток Украины ссылались очень много людей, с разных стран, и их общий язык был русский. То есть мой второй родной язык это украинский, но так сложилось.» P19

Тут для респондентів важливе поєднання мови та власної ідентичності, що є складовою цієї ідентичності. При цьому респондентка 3 відчуває сильну

групову ідентифікацію з мовною спільнотою. А 19 респондентка ідентифікується з мовою батьків.

Якщо розглядати мотивацію в контекст процесуальної теорії мотивації, можна сказати що повномасштабне вторгнення росії 24 лютого а також пов'язані з цим події викликали в українців нові потреби, для когось це була потреба відокремитись від всього російського, в тому числі від мови; для когось –це потреба асимілюватись в нове середовище, при чому це стало викликом скоріше для російськомовних людей, оскільки захід України є більш безпечним, та більш україномовним; для когось це була потреба – не втратити свою ідентичність під час війни, і частиною цієї ідентичності є російська мова, що пов'язує людину з дитинством, сім'єю...

Таким чином, війна викликала в українців нові мовні потреби, для реалізації яких вони виконували різні дії, зокрема втілювали свій власний мовний вибір, або ж змінювали характер використання української та російської мов в Україні. Для частини громадян таким вибором став повний перехід на українську мову, або ж частіше її вживання, для когось – розділення сфер використання мов. Наприклад – російська вдома, з друзям, українська – в публічній сфері. Люди що приймали для себе рішення частіше використовувати українську мову стикались з різними реакціями на власні дії, проте, позитивний характер впливу відбувався саме завдяки підтримці оточення, відчутті задоволення власної потреби.

«Тому я звикла говорити російською, я не одразу після початку повномасштабного вторгнення перейшла на українську, але вже десть за місяць після початку я почала відчувати в цьому потребу. Я почала поступово переходити. Я була вдома де говорили російською і там було складно переходити, тому спочатку я почала це в переписці, з друзями, зі знайомими, потім коли я переїхала в Київ, в гуртожиток, стало набагато більше робити це, бо все оточення розмовляло українською, і вони тебе підштовхують

говорити українською. Надають тобі якісь підказки, як говорити правильніше або підтримують тебе і все таке, а от і повністю я не перейшла все ж таки, бо з рідними я розмовляю російською. Але вже мені вже не важко говорити українською і формулювати свої думки українською. Того, що я вже майже рік роблю це і я вважаю, що це велика перемога для мене.» P22

«Я пробувала переходити на українську мову, але є якийсь тиск суспільства, коли на заході чують російського одразу починається якийсь лозунги типу "А чому ти не переходиш? Чому не державною?" Можливо це якийсь людський фактор або це моя історія особиста, але під тиском мені не хочеться більше через це говорити.» P24

Як бачимо зі слів респонденток, в P22, процес мотивування переходу на українську пройшов успішно. Від визначення потреби вона знайшла підходящі для себе засоби та шляхи збільшення української у власному життєвому просторі, що сприяло відчуттю власного задоволення та отримання винагороди за «перехід на українську».

На відміну від P22, P24 мала більш негативний досвід використання української мови, оскільки це було скоріше зовнішньою вимогою, ніж внутрішнім бажанням. Що в свою чергу не призвело до створення позитивних умов та пошуку вдалих інструментів задоволення потреб здійснення мовного вибору та отримання винагороди за це.

Отже, на основі проведених фокус-груп, поділяючи мотивацію мовного вибору на зовнішні та внутрішні мотиви, до зовнішніх можна віднести: вплив середовища на вибір мови повсякденного спілкування; вплив політичних подій; мови близького кола спілкування; мови референтної групи/ людини-авторитета; необхідність приймати мову оточення а також законодавчі норми згідно закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної», що контролює зокрема публічний простір, мову державних установ, освіти, та в сфері обслуговування. До внутрішніх мотивів можна

віднести: використання мови згідно ідеологічно-ціннісних переконань; як психологічний протест проти тиску з боку суспільства або його значущих членів; власне бажання наслідування певної мовної поведінки, через привабливість/престижність обраної мови; вибір мови враховуючи рівень володіння та звичку використання; як небажання асоціюватись з іншими носіями цієї ж мови, необхідність відстояти повагу суспільства до власного мовного вибору.

Не поділено на зовнішні та внутрішні такі мотиви: бажання інтегруватись в спільноту та власне бачення доречності використання мови за певних обставин.

Розглядаючи мотивацію як процес, вдалося виокремити такі етапи мотивації вибору мови повсякденного спілкування:

1. Виникнення потреби вибору мови. Таку потребу сформувало повномасштабне вторгнення росії на територію України, оскільки українцям довелося перевизначати власні мовні потреби за різних умов.
2. Етап пошуку інструментів для здійснення мовного вибору та задоволення власної нової потреби. Цей етап проходив з різним ступінем успішності, кожен намагався визначити прийнятні для себе умови використання мови. (суржик, вдома, на роботі, з переселенцями,...). Тут також впливовою була думка оточення, пошук прикладів для наслідування мовної поведінки.
3. Безпосередні дії. Усвідомлений вибір мови відповідно до ситуації, або ж перемикання мовних кодів за відчуттями, що потребувало подільшого осмислення.
4. Реакція оточення на мову людини. Хтось стикався з позитивною чи негативною реакцією. Це мало свій вплив на подальші дії індивіда. Оскільки для когось схвалення мовного вибору слугувало винагородою за докладенні зусилля, що мотивувало людину продовжувати здійснювати цей вибір. Хтось, у спробах

підлаштуватись під вимоги оточення щодо мовного вибору втрачав власну ідентифікацію, і потім робив спроби з її відновлення.

5. Власний досвід усвідомлення мовного вибору, або ж його зміна слугувало для респондентів завершенням процесу мотивації, відносно даної потреби.

Аналізуючи мовну поведінку російськомовних респондентів, або тих хто спілкується скоріше російською, бачимо що більшість переходили на українську на час фокус-групи. Можна виділити такі мотиви переходу:

- щоб описати явище, що асоціюється з українською мовою;
- перехід на мову співрозмовника (часто такою була поведінка людей що визначали себе білінгвами);
- у відповідь на питання інтерв'юєрки;
- для групової конформності.

3.3. Прагнення престижу, як мотив вибору мови повсякденного спілкування

Описуючи мовну ситуацію в Україні багато учасників та учасниць фокус-груп зазначали про те що вона змінилась з початком війни 2022 року, зокрема у вимірі престижності. При цьому частина учасників заперечували накладання виміру престижності для мов, а також часто зазначали про престижність володіння різними мовами. Отже, для початку розглянемо надані під час фокус-груп визначення престижу, щоб порівняти це з їх оцінкою мов:

“Так престижність професії це може бути, але більше тут говоримо, ну так приклад, але ми говоримо саме про престиж з точки зору масової, як загалом. А престижно щось може бути прямо для тебе. Ну, от, наприклад,

що незвичайне якесь хобі, наприклад, ти в невеликому місті наводиш, наприклад...(не чути). Що от в тебе є, наприклад, колекція, яку ти підтримуєш, пишаєшся, там хочеш і далі передавати у спадок і так далі. Тому це все таки залежить більше від того, як ми ставимося. Але це щось таке, що до чого хочеться прагнути як і загалом сільську, так і загалом конкретній особі.» P15

«Вообще, ну так би то, что в социуме нашим является престижным, меня это не волнует насамом деле. я считаю что у нас в Украине с этим проблема. Люди зависимы от этого, от того чтобы казаться кем то, бояться как-то проявить свои внутренние эмоции. Чтобы не подумали там...» P13

«Это может быть в социуме престиж, какие-то общепринятые понятия, и для каждого.» P14

«Чтобы сказать я престижный человек? Мне кажется это когда у тебя закрыты все базовые потребности и ты занимаешься тем чем, хочешь. Тебе не нужно ходить на работу 5/2 там. Просто ты выбираешь сам для себя, чем ты вообще занимаешься. У тебя служба да, и ты не идешь выполнять чьи то хочу. На работе там потому что тебе надо.» P16

«Это когда тобой восхищаются, уважают тебя за что-то.» P18

«У меня просто единственная эмоция которая появляется, это какая-то галимая штука. Какой-то штамп. С чем вообще асоциироваться не хочется.» P17

Отже як бачимо загалом як престижне визначають щось високе, культурне. З престижем асоціювали високий дохід, високу професійність,

наукову сферу (зазначаючи про престижність поліглотів чи освічених людей). Як престижне визначали щось таке, до чого всі прагнуть, при цьому також траплялись негативні конотації престижу, що передбачали визначення престижного як пафосного, надмінного, високомірного, зарозумілого.

Престижною мовою найчастіше називали англійську, українську, говорячи про те що раніше престижною була російська. Інколи заперечуючи зв'язок престижу з мовою. При цьому як характеристики престижної мови зазначали її багатство, літературність, а також що престижно знати багато мов.

«Англійська» P12, P16, P18, P2, P4...

«На ней общаются много людей и все стремится его выучить. Чтобы расширить свой кругозор, получить больший доступ к информации на языке.» P18

«Ніяка» P21

«В мене більш німецька, тому що ну англійську знають. Ну практично всі німецьку не так багато.» P8

“В межах столиці, так, вона ж завжди була російськомовна, і тепер це вважається більш престижно (говорити українською, для тих хто перейшов), державною мовою. Ну от знаєте, як раніше, наприклад, дворяни вважали, що краще знати німецьку чи французьку, яка є національною мовою.” P15

«Я з Вінницької області в нас там переважає українська, але якось так сталося що я була з російськомовної родини. І в нас бували такі наративи, що російська мова вона більш престижна, класна, крута. Музика яку слухає моя

мама російська. Але все одно в мене в голові виникало питання "чому я, живу чи в центрі України, розмовляю російською?". Воно якось було не ок, відчувала дисонанс, тому поступово почала переходити, починаючи з соцмереж, а потім уже... вже (вибачте) і в житті з мамою.» P23

«Єдинственное что, это просто усовершенствование своего именно языка, на котором я говорю.» P14

«Що престиж це як те, що інтелігентне і те, що як особи, тоді це чисто українська. Якщо те, що як мейнстрімне, тоді це була російська, тепер стало українськими. І добре, що стало.» P6

«Я думаю так же, что раньше в Киеве престижно было разговаривать на русском языке, ну а сейчас, в связи с военными действиями, да все больше людей стал престижней украинский.» P18

Також престижною називали мову для якої потрібно докласти зусиль до вивчення. Так говорили про англійську, про українську в контексті вивчення не лише її, але й контексту української мови в суспільно-політичному значенні. Також зазначали про престижність спілкування українською, як державною мовою в Україні. Або ж про те що українська стає престижною саме через складність перейти на неї (що відноситься до категорії докладання зусиль).

«Я выделяю престижный ну не знаю, слово подходит сюда или нет, но как би английский язык, так как у меня с ним немножко проблемы, вот поэтому я как бы уважаю тих людей, кто знают английский язык, это очень классно что человек выучил английский. Или когда человек знает много языков, от трех языков, не включая свой.» P14

«Цікаво тут є різниця. Тобто престижне і те, що мейнстріму якраз майстрімне можете хитатися, але мені здається, що навіть в АТО 2014 року, все одно мені так здавалося, що я вулиці, якщо я бачив там жодного, спілкується українською, бо у мене перша думка, ну не те що це погано, а те, що навпаки вау от вони змогли! Кажуть, я не можу або не а вони змогли. І мені здається, що у багатьох людей всередині себе вони так само, що я там кажуть, у мене ще такий характер я не можу, мені треба лагідна українізація, а от вони говорять. І це чисто вище мене чисто в тому, що вони говорять, мені здається, що це і буде престижна, як українська мова, а це вже таке.» Р6

Також учасники розрізняли у вимірах престижності мову що є поширеною та мови що є унікальною. При цьому учасники не заперечували престижності як поширеної мови, так і унікальної. Наприклад Р6 зазначала про те що престижними були дії небагатьох українців, що перейшли на українську після подій 2014 року, саме через виклик та нечисленність такого переходу. Інші учасники фокус-груп що зазначали про престижність поширених мов, розглядали це в контексті англійської та російської (як мов якими володє значна частина світу). При цьому в фокус-групах з переважно україномовними престижність російської в цьому вимірі часто заперечувалась. Україномовні учасники також повторювали тезу про те що престижно говорити в Україні українською.

«Що престиж це як те, що інтелігентне і те, що як особи, тоді це чисто українська. Якщо те, що як мейнстрімне, тоді це була російська, тепер стало українськими. І добре, що стало.» Р6

«Престиж це щось що вище чогось, щось на якісь високі оцінки планці, тобто щось краще чомусь от і власне для мене це українська, тому що навіть

найти спільний тип людей, який з своєї країни і тому власне, для мене ця мова і вища, ніж навіть більше вони ще з спорідненістю» P5

«На ней общаются много людей и все стремится его выучить. Чтобы расширить свой кругозор, получить больший доступ к информации на языке.» (про англійську) P18

Тобто, узагальнюючи респонденти фокус-груп зазначали такі важливі тези, щодо престижності мови:

1. Раніше в Києві була престижнішою російська мова
2. Українська мова стала престижною з 24 лютого (аде деякі респонденти більш ранні роки);
3. Значна частина респондентів зазначала англійську престижною мовою;
4. Частина респондентів не пов'язували мови з престижем;
5. Престижність мови характеризувалась такими ознаками:
 - багатство мови, оцінка кількості слів та виразів якими людина майстерно володіла;
 - широта сфер застосування мови, також поширення на певні «високі», «інтелектуальні» теми;
 - рівень докладених зусиль до вивчення мови;

При цьому також існує різниця в оцінках мов російськомовних та україномовних респондентів, російськомовні частіше заперечували значення мов у вимірі престижності, або ж вибирали англійську престижною. Україномовні респонденти частіше зазначали про престижність української мови, її значення в політичному та суспільному контексті. Зазначали також про престижність переходу на українську мову в контексті політичних подій та воєнного протистояння з росією.

ВИСНОВКИ

Отже, існує кілька підходів до вивчення мотивації, її поділяють на зовнішню та внутрішню. До зовнішньої мотивації відносять фактори, що впливають на індивіда. В теоріях економічного характеру – примус, умови праці, зарплатня, відносини з керівництвом та підлеглими та фактори не пов'язані з роботою; в соціологічних теоріях – суспільство, закріплені норми на офіційному та консенсусному рівні. До внутрішньої мотивації відносять сприйняття індивідом важливості та корисності конкретного зовнішнього фактору, чуттєві та емоційні сприйняття. При цьому зазначають також про вплив зовнішніх факторів на внутрішні, та визначну роль внутрішніх факторів у процесі вибору дії. Тобто, якщо люди можуть порушувати суспільні норми, вони значно рідше та за виключних обставин порушуватимуть власний ціннісний вибір.

Мотиваційні теорії поділяють на первинні, змістовні та процесуальні. Мотивацію розглядають в різних наукових напрямках, проте одними з найбільш відомих є теорії що розглядають мотивацію як потреби та їх задоволення. Тож в цьому контексті можна аналізувати значущість потреби мовного вибору в Україні. Мотивацію також досліджують в економічій теорії, для практичного мотивування працівників. Так, наприклад, згідно теорії «Х-У-Z» людей ділять на тих хто потребує зовнішнього контролю задля певного виду діяльності, людей що є самостійно вмотивованими та активними, та людей що готові до співпраці з організацією. Такі теорії скоріше передбачають зовнішній вплив, зокрема держави, на питання вибору мови повсякденного спілкування. В процесуальних теоріях розглядається саме процес мотивації, від виникнення потреби, до її задоволення. Таким чином, що включається аналіз етапів проходження мотиваційного процесу. Що передбачає також часове розрізнення проходження етапів індивідами та суспільством.

Мотиви певних дій та мотивація також активно вивчались різними соціологами, що будували власні теорії в межах різних парадигм. Так, Герберт Спенсер досліджував мотивацію в теорії соціальної еволюції, Дюркгайм в контексті девіантної поведінки, а Вебер розробив теорію соціальної дії, поділяючи дії на ціле-раціональні, ціннісно-раціональні, афективні, традиційні та ірраціональні. Більш детальну класифікацію мотивів розробила Світлана Парфілова, що розглядала мотиви як потребу, формулювання, мету, намір, спонукання, характеристику особистості, як стан, задоволеність. Таким, чином, розглядається широта підходів до вивчення мотивів.

Аналізуючи історичний контекст повсякденної мови в Україні, українська мова періодично зазнавала утисків, та обкладалась обмеженнями, заради насадження російської мови. Такі умови створили на території України диглосне середовище, з ознаками білінгвізму та поділу мов між комунікативними сферами, зокрема у вимірі престижності. Російська мова вважалась більш престижною, порівняно з українською.

Престижність української мови та її поширеність відновлювались поступово, з початку незалежності України. Проте про деякі зрушення говорили лише в контексті сучасності (зародження тренду переходу на українську, зокрема серед молоді відбулось після 2014 року, і посилилось в 2022).

Серед мотивів вибору мови повсякденного спілкування студентів київських ЗВО було виокремлено наступні мотиви, що також поділено на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх віднесено: вплив середовища на вибір мови повсякденного спілкування; вплив політичних подій на мову повсякденного спілкування; вплив близького кола спілкування; вплив референтної групи/ людини-авторитета; необхідність приймати мову оточення; законодавчі норми щодо мов (громадський порстір, освіта, сфера обслуговування).

До внутрішніх: ідеологічно-ціннісний вибір мови повсякденного спілкування; психологічний протест проти тиску з боку суспільства або його

значущих членів; власне бажання наслідування певної мовної поведінки, через привабливість/престижність обраної мови; рівень володіння мовою; звичка використання; небажання асоціюватись з іншими носіями цієї ж мови; необхідність відстояти повагу суспільства до твого мовного вибору.

До окремої групи мотивів, що поєднують в собі зовнішній та внутрішній аспект віднесено: мотив бажання інтегруватись в спільноту та власне бачення доречності використання мови за певних обставин.

Аналізуючи мовну поведінку індивідів, що спілкувались переважно російською в повсякденному житті було з'ясовано, що такі індивіди частіше проявляють мовну гнучкість, відносно україномовних індивідів. Таким чином, вдалося зафіксувати такі умови використання української мови російськомовними респондентами: демонстрація рівня володіння українською; опис явища, що асоціюється з українською мовою; перехід на мову співрозмовника (часто такою була поведінка людей що визначали себе білінгвами); у відповідь на питання інтерв'юерки; для групової конформності.

Російська мова була присутня в Україні ще з часів радянського союзу. При отриманні Україною статусу незалежної країни, серед росіян в Україні та російськомовних українців залишалось престижним говорити російською або ж англійською, українська все ще асоціювалась з непрестижною, сільською мовою. Серед україномовного населення поступово з'являвся тренд української мови та української політичної позиції, з орієнтацією на Європейський та західний політичний простір. Непрестижність української мови також була пов'язана з відсутністю єдиного літературного стандарту мови, великою кількістю запозичень з російської, польської та інших мов.

Характеризуючи диглосність українського мовного середовища, важливо зазначити нові тенденції в закріпленні престижності за українською мовою, що також збігається з захопленням українською мовою ширшого кола комунікативних сфер. Подальший розвиток цього явища також потребує кількісного вимірювання, проте наявна тенденція незаперечна.

ДЖЕРЕЛА

1876 - Емський указ. Український інститут національної пам'яті - офіційний веб-сайт. URL: <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/traven/30/1876-etskyu-ukaz> (дата звернення: 18.05.2023).

Бакуліна О. Теорії мотивації праці та можливості їх практичного застосування. Збірник наукових праць (економічні науки). 2010. № 11. С. 69–74. URL: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/3735/5/Zb_nauk_pracz_Tavr_DAU_2010_11.pdf (дата звернення: 19.05.2023).

Вебер. М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. — К., 1998. — С. 104-156.

Даниленко В. М. Коренізація. Енциклопедія історії України. URL: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Korenizatsiya (дата звернення: 18.05.2023).

Комплексне дослідження. Як війна змінила мене та країну. Підсумки року. Соціологічна група рейтинг. 2023. URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/kompleksne_dosl_dzhennya_yak_v_yuна_zm_nila_mene_ta_kra_nu_p_dsumki_roku.html (дата звернення: 18.05.2023).

Київ Цифровий. Київ Цифровий. URL: <https://kyiv.digital/start>. (дата звернення: 19.05.2023).

Кулик В. Мова та ідентичність в Україні на кінець 2022-го. Zbruc.

Лекція 3. Змістовні теорії мотивації. learn.ztu.edu.ua, 2014. (Препринт). URL: <https://learn.ztu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=14655>.

Матвеева Н. Р. Українсько-російський білінгвізм і диглосія в сучасному комунікативному просторі Києва : автореф. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі гуманітарних наук зі спеціальності 035 Філологія. Тернопіль, 2021. 239 с. URL: https://tnpu.edu.ua/naukova-robota/documents-download/razovi_rady/Dis_Matveeva.pdf (дата звернення: 19.05.2023).

- Парфілова С. Л. Психологічні підходи до проблеми мотивації. 2010. С. 25–29. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8468/?sequence=1> (дата звернення: 18.05.2023).
- Пирогова Д. Прес-релізи та звіти - Ставлення до статусу російської мови в Україні. Домашня сторінка КМІС. URL: <https://www.kiis.com.ua/?&cat=reports&id=517&page=1> (дата звернення: 18.05.2023). З 14 по 24 лютого 2015 року Київський міжнародний інститут соціології (КМІС) провів всеукраїнське опитування громадської думки. Методом особистого інтерв'ю опитано 2013 респондентів, що мешкають у 108 населених пунктах усіх областей України (окрім АР Крим) за стохастичною вибіркою, репрезентативною для населення України віком від 18 років. В Донецькій та Луганській областях дослідження проводилося як на територіях, що підконтрольні Україні, так і на територіях, що не підконтрольні.)
- Прес-релізи та звіти – Думки населення України щодо статусу російської мови та місця російської мови в освіті. Домашня сторінка КМІС. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=58&page=3&y=2012> (дата звернення: 18.05.2023).
- Про засади державної мовної політики. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17#Text> (дата звернення: 18.05.2023).
- Про кількість та склад населення України за підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року. Державний комітет статистики України. URL: <http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/general/language/> (дата звернення: 18.05.2023).
- Руда О. Рідна мова vs мова повсякденного спілкування в оцінках українців. *Slavia Meridionalis*. 2021. Т. 21. С. 2–15. URL: <https://doi.org/10.1>.
- Слободянюк О. Теорії мотивації. Вінницький національний технічний університет. С. 1–5. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/viewFile/4124/3366> (дата звернення: 01.05.2023).
- Соколова С., Залізняк Г. Особливості сучасної мовної ситуації України у дзеркалі соціології та соціолінгвістики. *Українська мова*. 2018. № 2. С. 3–19. URL: https://iul-nasu.org.ua/pdf/ukrmova/2_18/3.pdf (дата звернення: 19.05.2023).

- Співвідношення потреб, стимулів, мотивів та мотивування у поведінці людини: аксіологічний аспект. Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Психологічні науки. 2018. Т. 1, № 19. С. 59–65. URL: [http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/2241/1/Nauk_visnik-1-19-2018-59-66%20\(1\).pdf](http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/2241/1/Nauk_visnik-1-19-2018-59-66%20(1).pdf) (дата звернення: 19.05.2023).*
- Учасники проектів Вікімедіа. Валуєвський циркуляр – Вікіпедія. Вікіпедія. 2004. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Валуєвський_циркуляр#Текст_Валуєвського_циркуляра (дата звернення: 18.05.2023).*
- Учасники проектів Вікімедіа. Піраміда потреб Абрагама Маслоу – Вікіпедія. Вікіпедія. 2004. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Піраміда_потреб_Абрагама_Маслоу (дата звернення: 18.05.2023).*
- Учасники проектів Вікімедіа. Хронологія утисків української мови – Вікіпедія. Вікіпедія. 2011. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Хронологія_утисків_української_мови (дата звернення: 18.05.2023).*
- Шпекторенко І. Теорія мотивації Ф. Герцберга у контексті структури професійної мобільності персоналу. Кадрова політика та публічна служба. Аспекти публічного управління. 2013. № 1. С. 78–83. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/233892768.pdf> (дата звернення: 19.05.2023).*
- Bilaniuk L. Gender, language attitudes, and language status in Ukraine. Language in Society. 2003. Vol. 32. P. 47–78. URL: https://web.archive.org/web/20200321111258id_/http://compus.uom.gr/MBAL108/document/Course_materials/Bilaniuk-Ukraine.pdf (date of access: 19.05.2023).*
- Durkheim E. The Rules of Sociological Method. New York : The free press, 1982. 264 p. URL: https://monoskop.org/images/1/1e/Durkheim_Emile_The_Rules_of_Sociological_Method_1982.pdf (date of access: 13.04.2023).*
- Kuchynskiy O. Using free-listing technique to develop measures of group consensus: the case of language choice in Ukraine. Наукові записки НаУКМА. Соціологія. 2022. Vol. 5. P. 26–38. URL: <http://nrps.ukma.edu.ua/article/view/267211/263131> (date of access: 19.05.2023). URL:*

https://zbruc.eu/node/114247?fbclid=IwAR0HghYhVRpaq9nfw8BcfzyYvDUfg3VMkfX-15kGwgqUfsenQtUP3q_FsbA (дата звернення: 17.05.2023).

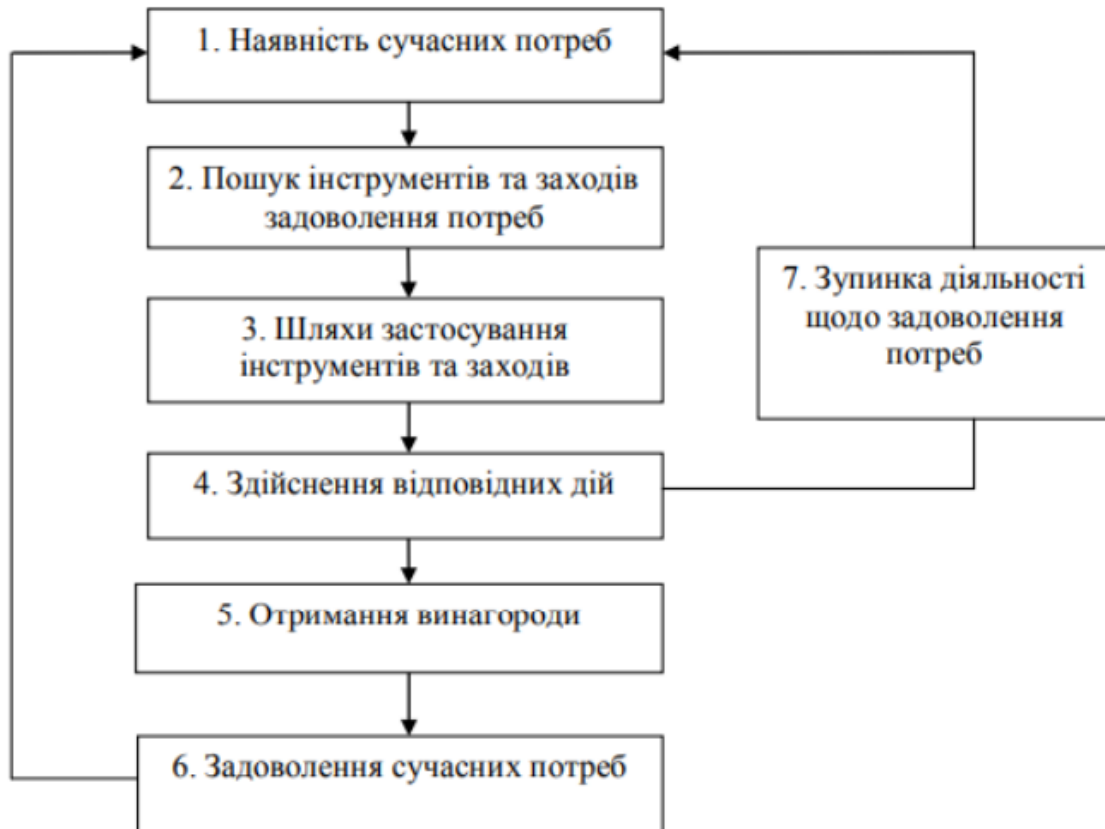
ДОДАТКИ

Додаток А

Класифікація теорій мотивації з праці Олександра Слободянюка:

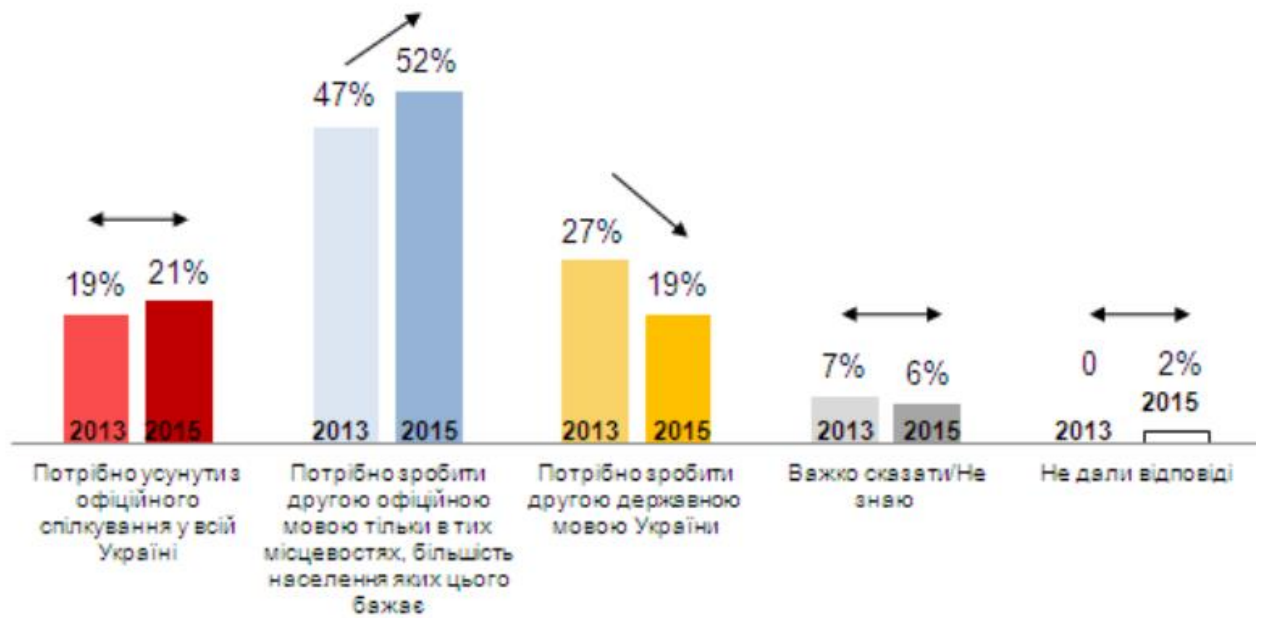
Додаток Б
Мотивація як процес

Додаток В

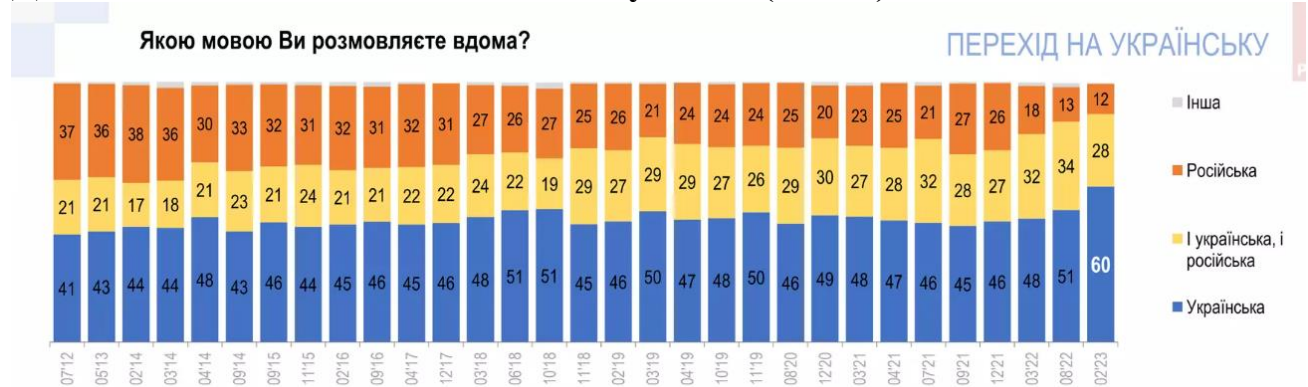
Динаміка ставлення до статусу російської мови в Україні 2013-2015 роки

Як Ви вважаєте, якою має бути державна політика стосовно російської мови в Україні?

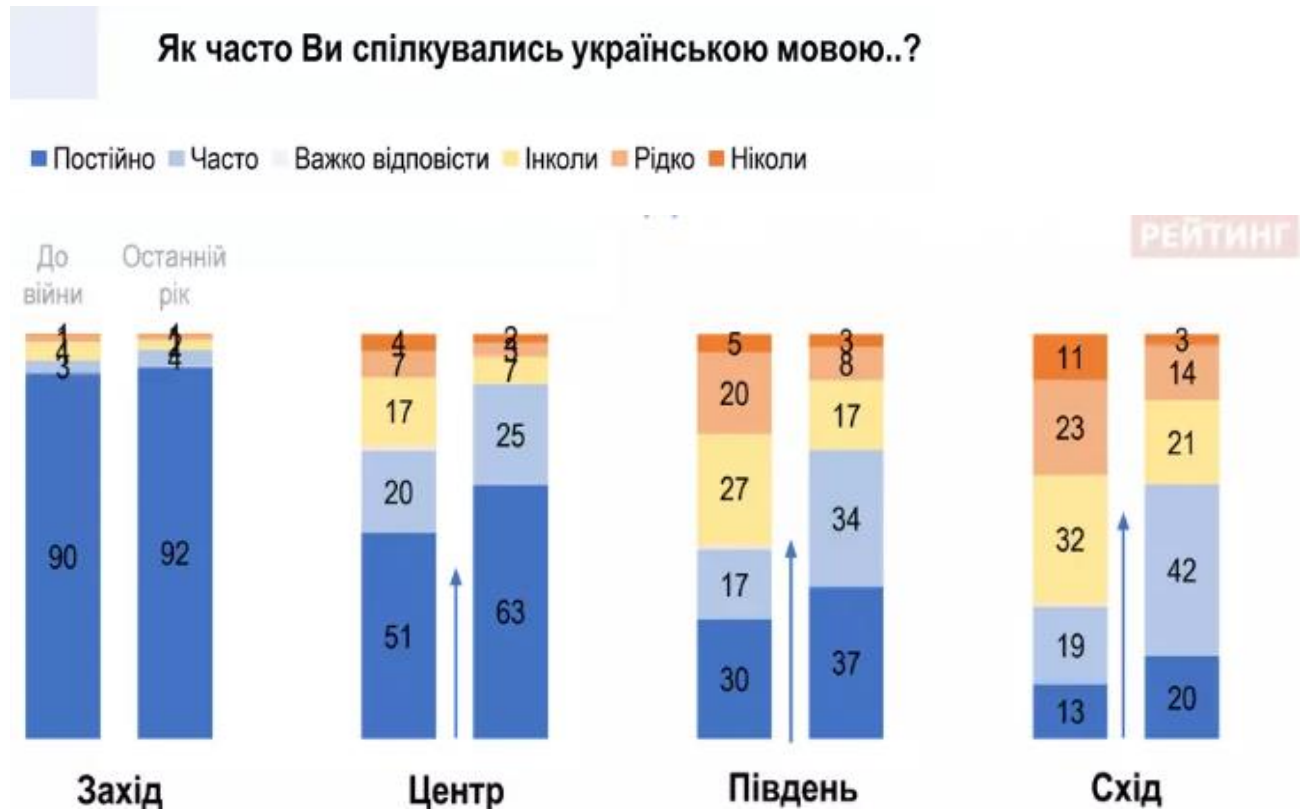
Додаток Г

Динаміка мови повсякденного спілкування (вдома)

Додаток Д

Регіональний розподіл частоти використання української мови вдома

Додаток Е**Скрінер:**

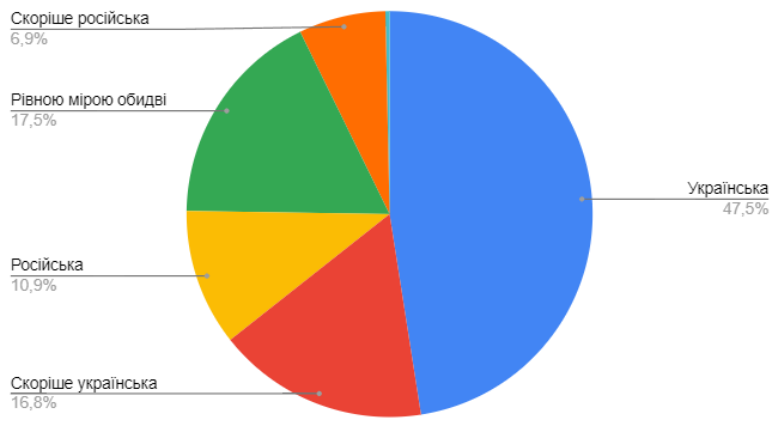
1. Мова вашого повсякденного спілкування?
 - Російська
 - Скоріше російська
 - Рівною мірою обидві
 - Скоріше українська
 - Українська
 - Інше
2. Чи змінювали мову повсякденного спілкування протягом життя?
 - Ні
 - Так, після подій 2014 року
 - Так, після 24 лютого
 - Так, в інший період життя
 - Інше
3. Як саме змінювали мову повсякденного спілкування?
 - З російської на українську
 - З українською на російську
 - Обидва варіанти, в різні періоди
 - Не змінював/ла
 - Інше
4. Повна назва університету, в якому ви навчаєтесь?
5. Факультет та спеціальність?
6. Рік навчання?
7. Стать?
 - Чоловік
 - Жінка
 - Інше
8. Вік (повних років)?
9. Місто / село та область, звідки Ви родом?

* Контакти для зв'язку

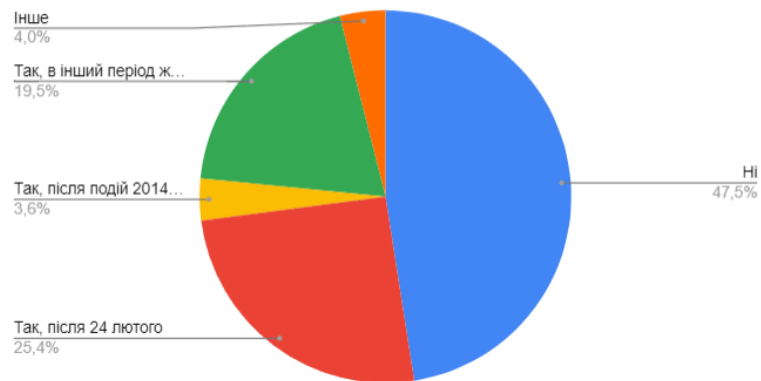
Додаток Ж

Розподіл відповідей зі скрінера

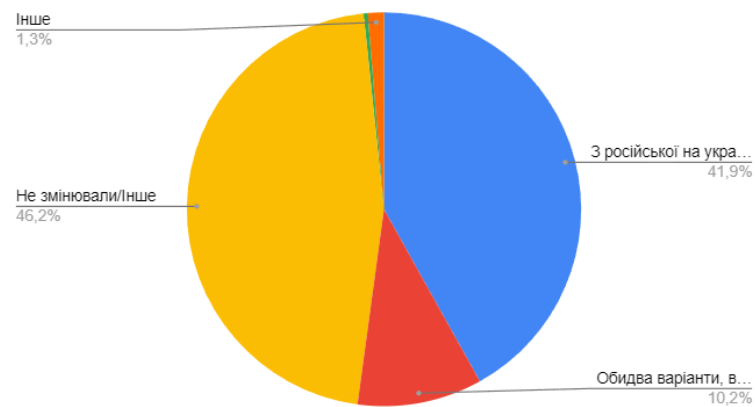
Мова вашого повсякденного спілкування?

Чи змінювали мову повсякденного спілкування протягом життя?

Як саме змінювали мову повсякденного спілкування?

Додаток 3

Гайд для проведення фокус-груп

Вступ. Ваша мова та її значення

1. Представтесь, та розкажіть про вашу мову повсякденного спілкування?
2. Які ключові події в вашому житті впливали на мову вашого повсякденного спілкування?
3. Чи змінювалась мова вашого повсякденного спілкування протягом життя?
4. Якщо так, в який момент?
5. Чи вважаєте себе двомовною людиною? Скільки мов знаєте/скільки вживаєте?

Ваше ставлення до мови

6. Якими словами можете описати українську мову?
7. Якими словами можете описати російську мову?
8. Російськомовні люди в вашому житті, розкажіть про них? (близькість, значущість)
9. Україномовні люди в вашому житті, розкажіть про них?
10. Про що ви думаєте, коли навколо вас спілкуються українською?
11. Про що ви думаєте коли навколо вас спілкуються російською?
12. Яким має бути вживання російської в Україні? Яким має бути вживання рос за кордоном?
13. Чи вибирали ви мову свого повсякденного спілкування?
14. Уявіть ситуацію, за якої ви б спілкувались протилежною мовою?
15. Чим відрізняються ситуації в яких ви говорите українською/російською?

Ставлення інших

16. Згадайте приклад з вашого життя, коли на вашу мову реагували позитивно/негативно?
17. Які переваги вам надає спілкування українською?
18. Які переваги вам надає спілкування російською?
19. Чи відповідаєте ви тією мовою, якою до вас звертаються, як часто так/ні?
20. Як реагують співрозмовники, коли ви відповідаєте іншою мовою ніж до вас звертаються? Що вам в таких ситуаціях зазвичай говорять?
21. Які ви бачите зміни у ставленні інших до вас, після зміни мови? Люди з якими ви були знайомі раніше, і ви перейшли в повсякденному спілкуванні?
22. Як ви сприймаєте себе україномовних/російськомовних? (якщо змінювали протягом життя мови, тоді в часі, якщо ні – загалом?)

Зміна мови та білінгвізм

23. Чи думали колись про те, щоб змінити мову повсякденного спілкування?
24. Якщо так, за яких обставин ви про це думали? Якими були ваші аргументи (щоб змінити/ щоб не змінювати)?

- 25. Якщо ні, чому?
- 26. Що могло б вплинути на вас, щоб ви почали вживати в повсякденні протилежну мову?
- 27. Якщо протягом життя ви змінювали мову повсякденного спілкування, в який момент прийняли рішення що переходите?
- 28. Згадайте останній раз, коли ви використали протилежну до мови повсякденного спілкування мову? За яких обставин це було?
- 29. Якщо ви часто вживаєте обидві мови, чим відрізняються ситуації, в яких ви вживаєте російську/українську мови?

Престижність мови

- 30. Що таке престиж?
- 31. З якою мовою у вас асоціюється престижність? Поясніть вашу думку?
- 32. Якою мовою престижно розмовляти в Києві?
- 33. Хто є авторитетом у вашому житті? Якою мовою спілкуються ці люди?
- 34. Чи є люди в вашому житті, чію мовну поведінку вам хотілось наслідувати?
- 35. Для кого українська мова престижна? Де, на вашу думку, престижно говорити українською?
- 36. Для кого російська мова престижна? Де, на вашу думку, престижно говорити російською?

Завершення

- 37. Що думаєте буде відбуватись з мовою в Україні? Що ви хотіли б щоб відбувалось?
- 38. Чи є щось що хотілося б додати до нашого обговорення?

Додаток И
Респонденти у фокус-групах

Фокус-група 1									
Респондент	Мова повсякденного спілкування	Чи змінювали мову повсякденного спілкування	Як саме змінювали мову	Університет	Факультет та спеціальність	Рік навчання	Стать	Вік	Місто / село
P2	Українська	Так, після 24 лютого	З російської на українську	НаУКМА	Екологія, фпрн	1	Жінка	18	Смт. Новоозерне, Крим
P3	Українська	Ні	Не змінювали/Інше	УДУ ім. М. Драгоманова	Факультет технологій та дизайну 022 Дизайн	1	Жінка	18	Тернопіль
P1	Скоріше українська	Ні	Не змінювали/Інше	ДТЕУ	Факультет торгівлі та маркетингу, спеціальність Журналістика	1	Жінка	18	Біла Церква
P4	Скоріше українська	Так, після подій 2014 року	З російської на українську	НаУКМА	Факультет юридичних наук, спеціаль	1	Чоловік	18	місто Київ

					ність 081 "Право"				
Фокус- група 2									
Номер респон дента/к и	Мова вашого повсяк денног о спілку вання?	Чи змінюв али мову?	Як саме змінюв али мову повсяк денног о спілкув ання?	Універ ситет, в якому ви навчас тесь?	Факульт ет та спеціаль ність?	Рік навч ання ?	Статус ?	Вік (по вни х ро ків)?	Місто / село та область, звідки Ви родом?
P8	Україн ська	Ні	Не змінюв али/Ин ше	НаУК МА	Факульт ет інформа тики, Приклад на математ ика	4	Чол ові к	21	Мукачєво, Закарпатсь ка область
P5	Україн ська	Ні	Не змінюв али/Ин ше	НаУК МА	ФГН, філологі я (українс ька мова і літерату ра)	1	Жі нка	18	Смт. Глеваха
P6	Україн ська	Так, в інший період життя	З російсь кої на українс ьку	НаУК МА	ФСНСТ, психоло гія	3	Жі нка	20	Київ
P7	Україн ська	Так, після подій 2014 року	З російсь кої на українс ьку	НаУК МА	ФСНСТ, соціолог ія	2	Чол ові к	19	Київ
P9	Скорі ше	Так, після	З російсь кої на	НаУК МА	ФПвН, 081 Право	5	Чол ові к	22	Дніпро

	українська	24 лютого	українськ						
P11	Скоріше українська	Так, в інший період життя	З російської на українськ	УДУ ім. М. Драгоманова	Факультет української філології та літературної творчості і. А. Малишка. Спеціальність 035 українська філологія	2	Жінка	19	Донецьк
P10	Рівною мірою обидві	Так, після 24 лютого	З російської на українськ	НаУКМА	ФСНСТ, Зв'язки з громадськістю	1	Жінка	17	Дніпропетровська область
P12	Рівною мірою обидві	Ні	Не змінювали/Інше	КНУ ім. Т. Шевченка	Культурологія	6	Інший варіант	23	Київ
Фокус-група 3									
Номер респондента/ки	Мова вашого повсякденного спілкування?	Чи змінювали мову повсякденного спілкування протяг	Як саме змінювали мову повсякденного спілкування?	Університет, в якому ви навчаєтесь?	Факультет та спеціальність?	Рік навчання?	Стать?	Вік (повні роки)?	Місто / село та область, звідки Ви родом?

		ом життя?							
P15	Скорі ше російс ька	Так, після 24 лютого	Не змінюв али/Ін ше	КНУ ім. Т. Шевче нка	Філософ ський факульт ет, політоло гія	4	Чол ові к	20	Нікополь, Дніпропет ровська область
P13	Скорі ше російс ька	Ні	Не змінюв али/Ін ше	НТУ	Факульт ет транспор тних та інформа ційних технолог ій, Спеціаль ність міжнато рні перевезе ння	2	Чол ові к	18	Українка, Київська область
P14	Скорі ше рос	Ні	Не змінюв али/Ін ше	ДТЕУ	Менеджм ент та управлін ня бізнесом		Жін ка	20	Київ
Фокус- група 4									
Номер респон дента/к и	Мова вашого повсяк денног о спілку вання?	Чи змінюв али мову повсяк денног о спілку вання протяг ом життя?	Як саме змінюв али мову повсяк денног о спілку вання?	Універ ситет, в якому ви навчас тесь?	Факульт ет та спеціаль ність?	Рік навч ання ?	Статус ?	Вік (по вни х рок ів)?	Місто / село та область, звідки Ви родом?

P18	Російська	Ні	Не змінювали/Інше	КНУ ім. Т. Шевченка	Навчально-науковий інститут філології; переклад з німецької та англійської мов	3	Жінка	20	м. Київ
P16	Російська	Ні	Не змінювали/Інше	ДТЕУ	ФТМ, категорійний менеджмент у ритейлі	3	Чоловік	20	Київ
P17	Російська	Так, в інший період життя	Обидва варіанти, в різні періоди	НаУКМА	ФІ	3	Чоловік	24	Київ
Фокус-група 5									
Номер респондента/к	Мова вашого повсякденного спілкування?	Чи змінювали мову повсякденного спілкування протягом життя?	Як саме змінювали мову повсякденного спілкування?	Університет, в якому ви навчаєтесь?	Факультет та спеціальність?	Рік навчання?	Стать?	Вік (повних років)?	Місто / село та область, звідки Ви родом?
P19	Російська	Інше	Не змінював	НАУ	Кібербезпека БІКС	1	Жінка	20	Київ

			али/Ін ше						
P24	Скорі ше російс ька	Ні	Не змінюв али/Ін ше	КМУ	Інститут міжнато дних відносин за спеціаль ністю « Міжнато дні відносин и, суспільн і комуніка ції та регіонал ьні студії»	1	Жі нка	18	м.Одеса
P25	Рівною мірою обидві	Так, після подій 2014 року	З російсь кої на українс ьку	НАУ	051 економік а	6	Чол ові к	24	Чернігівсь ка область, Корюківка
P21	Рівною мірою обидві	Так, після 24 лютого	З російсь кої на українс ьку	НАУ	Германс ька філологі я, вчусь на переклад ача	1	Чол ові к	18	Київ
P22	Скорі ше україн ська	Так, в інший період життя	З російсь кої на українс ьку	КНЛУ	Педагогі чний факульт ет, серед ня освіта(пе рша- англійсь ка)	2	Жі нка	20	Сумська область, Ш осткинськи й район, село Порохонь
P20	Україн ська	Так, в інший	З російсь	КНЛУ	Педагогі чний	2	Жі нка	19	м.Київ

		період життя	кої на українс ьку		факульт ет, Середня освіта: англійсь ка та Німецьк а філологі я				
P23	Україн ська	Так, в інший період життя	З російсь кої на українс ьку	НАУ	ФНСА, Геодезія та землеуст рій	3	Жі нка	20	м.Гайсин, Вінницька область
Фокус- група 6									
Номер респон дента/к и	Мова вашого повсяк денног о спілку вання?	Чи змінюв али мову повсяк денног о спілку вання протяг ом життя?	Як саме змінюв али мову повсяк денног о спілкув ання?	Універ ситет, в якому ви навчає тесь?	Факульт ет та спеціаль ність?	Рік навч ання ?	Ста ть?	Вік (по вни х рок ів)?	Місто / село та область, звідки Ви родом?
P28	Скорі ше російс ька	Ні	Не змінюв али/Ін ше	НТУУ "Київс ький політе хнічни й інстит ут імені Ігоря Сікорс ького"	Факульт ет приклад ної математ ики, інженері я програм ного забезпеч ення	2	Жі нка	19	м. Луганськ

P29	Рівною мірою обидві	Так, після 24 лютого	З російської на українську	КНУТ Д	Дизайн, графічний дизайн	4	Жінка	20	Київ
P26	Інше	Ні	Не змінювали/Інше	КНУ ім. Т. Шевченка	Філософський факультет спеціальність філософія	5	Чоловік	21	Сумська область село Сад
P27	Українська	Так, в інший період життя	Обидва варіанти, в різні періоди	КПІ	ФІОТ, 126	5	Чоловік	22	Южноукраїнськ, Миколаївська область
P30	Скоріше російська	Інше	З російської на українську	КПІ	Факультет менеджменту та маркетингу, 051 Економіка	1	Жінка	17	Харків
P31	Скоріше російська	Так, в інший період життя	З російської на українську	НАУ	ФНСА дизайн інтер'єру	1	Жінка	18	Нікополь, Дніпропетровська область

Додаток I

Транскрипт фокус-групи 5

Вітаю! Мене звати Мушка Таїсія, я студентка 4-го курсу бакалаврату соціології в Києво-Могилянській академії. Це дослідження є частиною моєї дипломної роботи, щодо мов повсякденного спілкування студентів Києва.

Сьогодні ми поговоримо про вашу мову повсякденного спілкування, ставлення до неї оточення, ваше сприйняття мови та явище престижу.

Отже розповім коротко про правила цієї дискусії.

1. Ми поважаємо один одного, та розуміємо що інші члени дискусії можуть мати іншу точку зору.
2. Інтерв'ю буде проводитись українською мовою, проте відповідати можна як вам зручно.
3. Вся інформація є конфіденційною в межах дослідження. Тобто буде використовуватись лише в узагальненому вигляді, без розкриття ваших особистостей.

Поважаємо одне одного та право інших на конфіденційність.

4. Будьте щирими, пам'ятайте що правильних відповідей немає, і все що ви скажете допоможе мені внаписанні цієї роботи.

Якщо немає питань, чи можу я розпочати запис дискусії для збору інформації?

(після отримання згоди)

Інтерв'юерка: Отже, для початку прошу всіх представитись і розповісти про мову вашого повсякденного спілкування?

P19: Мене звуть P19, в повсякденной жизни я говорю на русском, но на работе, с коллегами на украинском, и я считаю что то что я билингв это нормально.

P20: Мова - українська, але я збрешу якщо скажу що повністю перейшла. Є родичі через те що воно просто не переробилося, так, я розмовляю російською. Але так, я планую повністю 100% спілкуватись українською.

P21: Мова повсякденна і українська і я могу по русски, ставлення нормальне. Коли почалось повномасштабне вторгнення я почав більше переходити на українську, але спілкуюсь паралельно і українською і російською.

P22: Зараз я спілкуюся українською в своєму оточенні, але з друзями зі свого міста, я спілкуюсь ромійською. Вважаю що потрібно переходити на українську мову і роблю для цього кроки. Наприклад в переписці, хто б це не був я завжди спілкуюсь українською. Але з рідними мені це досить важко робити, тому що в них немає досить чіткого розуміння про те що таке українська мова і що на неї потрібно переходити. Я ставлюся до людей які спілкуються українською або російською, я. вважаю що це їх вибір і я не буду засуджувати тих хто до мене говорить російською, це все.

P23: Я в повсякденному житті, нажаль, розмовляю суржилом, не чистою українською, як і більшість моїх знайомих, оточуючих. Але в навчанні, зі знайомими говорю українською. Раніше я була російськомовною, тобто мене виховували, я була в російськомовного класі. Потім Це був мій свідомий вибір, до повномасштабного вторгнення. Сім'я, мама мене потроху

підштовхувала, типо давай переходь на російську, спочатку в них були якісь аргументи, але вже після повномасштабного вторгнення, не було. Я в принципі не засуджую російськомовних людей, але хотілося щоб вони по трошки переходили.

Інтерв'юерка: Дякую, скажіть будь ласка, які ключові події в вашому житті впливали на мову вашого повсякденного спілкування?

Р23: Я з Вінницької області в нас там переважає українська, але якось так сталося що я була з російськомовної родини. І в нас бували такі наративи, що російська мова вона більш престижна, класна, крута. Музика яку слухає моя мама російська. Але все одно в мене в голові виникало питання "чому я, живу чи в центрі України, розмовляю російською?". Воно якось було не ок, відчувала дисонанс, тому поступово почала переходити, починаючи з соцмереж, а потім уже... вже (вибачте) і в житті з мамою стала вживати українську.

Р20: Я все-таки також, ще до повномасштабного вторгнення, розуміла що це мова колонізаторів, не наша рідна. Хотіла перейти але все на потім відкладала, відкладала, і десь до повномасштабного вторгнення, я вирішила що нові знайомства починатиму українською, Тому що якщо я планую то треба з чогось починати. Із друзями Ми Так поступово почали, з 24 числа питань робити це чи ні вже не було, в процесі також спонукає сім'ю переходити. В мене україномовний тато, мама з бабусею спілкуються російською. В мене проблеми перейти не було, але знаєте таке, спілкуєшся українською, думаєш російською. Трошки така перешкода була.

Інтерв'юерка: До нас все-таки доєднались ще двоє учасників, представтесь будь-ласка, та розкажіть про мову свого повсякденного спілкування і одразу

можна тоді про те які ключові події впливали на мову вашого повсякденного спілкування?

P24: Вітаю всіх, мені 18 років, навчаюся на двох факультетах на міжнародних відносинах та журналістиці. Я одеситка і все своє життя живучи в Одесі спілкувалися російською. В мене все моє оточення було російськомовне, українська мова була лише в межах школи. Потім я переїхала в Київ, навчалися в коледжі, там українською було більше, але все-одно багато російської. Тому я продовжувала спілкуватись виключно російською. Вже після початку повномасштабної війни, я переїхала на захід і тут було українськомовне середовище, я почала більше інтегруватися в нього, в мене покращилась українська. Вдома я спілкуюсь російською, але я підтримую думку про те що в громадських місцях потрібно спілкуватись українською, це мій обов'язок і я так і роблю. Але все ж в побутовому житті, з родиною, друзями я спілкуюсь російською мовою. Я пробувала переходити на українську мову, але є якийсь тиск суспільства, коли на заході чують російську одразу починаються якісь лозунги типу «А чому не державною» «А чому ти не переходиш?» Можливо це якийсь людський фактор або це моя історія особиста, але під тиском мені не хочеться більше через це говорити.

P25: Я студент аспірантури, мова мого повсякденного спілкування це російська. До війни відношення між російською та українською було десь 90% на 10% зараз це скоріш 30 на 70 ,я спілкуюсь російською тільки з найближчими людьми у своєму оточенні, а українською з усіма іншими або якщо людина з близького оточення також спілкується українською. Впливали... Скоріш не події, а розуміння прийшло, що насамперед є причиною того, що до нас лізуть росіяни і чим вони аргументують свої дії, а також питання розвитку культури мови та національної культури.

P19: В моей семье все говорят на русском, я считаю что это мой родной язык, потому что мен на нем воспитывали. Сейчас я говорю на русском потому что мне так удобнее выражать свои мысли, і я не считаю что это какая-то слишком большая проблема, что я говорю на русском. Сейчас я сформулирую мысль (сміється). В жизни я говорю на русском. Для меня язык как инструмент, то есть он не бывает ни плохим, не хорошим, просто как способ коммуницировать с людьми.

Інтерв'юерка: Тобто ніякі події не впливали на мову твого повсякденного спілкування?

P19: Нет мои родители с востока Украины, и так получилось что еще со времен советского союза на восток Украины ссылались очень много людей, с разных стран, и их общий язык был русский. То есть мой второй родной язык это украинский, но так сложилось. Я не считаю это проблемой.

Інтерв'юерка: Хто хоче продовжити?

P22: Я хочу розповісти про свій досвід про свій experience, я все життя говорила російською мовою, живу поруч з державою-агресором, за 2 км якщо бути точною, і все моє оточення говорило російською. Також в школі більшість уроків проводились російською мовою, хоча школа була україномовна. Тому я звикла говорити російською, я не одразу після початку повномасштабного вторгнення перейшла на українську, але вже деь за місяць після початку я почала відчувати в цьому потребу. Я почала поступово переходити. Я була вдома де говорили російською і там було складно переходити, тому спочатку я почала це в переписці, з друзями, зі знайомими, потім коли я переїхала в Київ, в гуртожиток, стало набагато легше робити це, бо все оточення розмовляло українською, і вони тебе

підштовхують говорити українською. Надають тобі якісь підказки, як говорити правильніше або підтримують тебе і все таке. А от і повністю я не перейшла все ж таки, бо з рідними я розмовляю російською. Але вже мені вже не важко говорити українською і формулювати свої думки українською. Того, що я вже майже рік роблю це і я вважаю, що це велика перемога для мене.

P20: Ну да, з таким прогресом це дуже добре.

P22: Я хотіла б сказати, от P20 сказала, що в неї був тиск з боку україномовних. Хотілось би поділитися своїм, трошки іншим досвідом, коли в Києві на мене здійснювався тиск як на українку. Для мене це взагалі був шок, коли я приїхала сюди навчатися. І наприкінці 1 курсу я вирішила знайти собі роботу. І коли я ходила по співбесідах на різні вакансії, я говорила українською, бо вже, на той момент це 2 роки тому, я вже чітко для себе зрозуміла, що я хочу перейти на українську мову, мене не влаштовує те, як ми спілкуємось в сім'ї, от я ходила на співбесіди, говорила українською і через одну, якщо не на кожній співбесіді, мені задавали таке питання, а чому ви не говорите російською? І геть були такі стереотипні фрази типу «А ти, що з села? Чого ти говориш українською взагалі? Давай російською нас весь колектив говорить російською, ми так привикли.» Чесно, я була в шоці, для мене це такий в голові когнітивний дисонанс «як в столиці може таке відбуватися?» Тому да, такий був експерієнс. Неприємний.

Інтерв'юерка: Окей, в нас ще буде це питання, я його потім трошки пізніше задам, але якщо в когось є схожі чи такі ж історії, вони ще будуть.

P21: Хай ну тоді їй це. Я перейшла на українську з березня (не чутно) року. І навіть вау, коли познайомився з Темпусом, з Могилянкою, в цілому середовищі Могилянки зі студентами і я бачив, що вони спілкуються

українською, вирішив переходити на українську. Це і так і спілкування російською до цього. Ну і коли ще деколи, коли вступив в університет теж чогось почали більш спілкуватися українською, але не в університеті ми можемо спілкуватися російською. Я навчаюсь НАУ.

P22: О, а який факультет?

P21: Громадянська філологія. А ще згадав теж, я ще був у Львові минулого року разів 6. І це теж дало привід спілкуватися там українською, бо там дійсно всі, такі спілкуються українською, хоча у Львові теж бачив російськомовних людей, але все ж таки більшість спілкується українською.

Інтерв'юерка: Дякую, багато людей про це говорили, але можете ще раз повторити або коротко сказати, чи змінювалась мова вашого повсякденного спілкування протягом життя?

P19: Скоріше ні.

P20: Так змінювалось на українську.

P21: Так змінювалась.

P22: Теж змінювалася на українську.

P24: Можливо так не змінювалося, але більше почала розмовляти українською там, де треба.

Інтерв'юерка: Що ти маєш на увазі під там не треба?

P24: В якихось установах або ну в тому суспільстві, де більшість розмовляє

українською, і я підтримую їх думкою, теж переходжу.

Інтерв'юерка: Дякую, окей, а якщо мова повсякденного життя спілкування змінюється протягом життя, в який момент?

P21: При вступі в університет.

P20: Не можу сказати точний момент точно навіть дату, але от з точно я вирішила приходити після 24 так.

P19: Больше начала говорить по украински кога начала работать, профессия требует. И я в принципе этим начала развивать больше свой язык.

P22: Я перейшла на українську не з якоїсь конкретної причини, а просто коли сама зрозуміла, я ж кажу, був такий когнітивний дисонанс в голові, що я Україні, але говорю російською, а в мене це було якось дивно все життя, але поки я ще була досить маленькою і умовно кажучи, там вибір за тебе роблять батьки в дитинстві далі вже підросла, скажімо так, мене з'явилась своє я і я почала про нього заявляти, і тому перейшла це було добровільно, не примусово і власний вибір.

P23: Щодо мене, як я вже сказала, я перейшла не одразу і усвідомила це не одразу після 24 лютого. Вже усвідомила поступово, що треба все таки змінювати свою мову спілкування і вирішальним моментом для мене стало те, що я приїхала в Київ і мені стало легше переходити на українську мову, на яку я вже давно хотіла перейти.

P24: Ну після переїзду після початку війни.

Інтерв'юерка: Після переїзду куди?

P24: На захід.

Інтерв'юерка: Ок.

P25: Так ,змінювалась, я живу на півночі, близько до кордону з росією та Білорусією, тому зазвичай мова спілкування - суржик, потім як я зрозумів, що буду вступати до Києва, то почав практикувати як російську, так і українську. Але якось з того часу як вступив, то українською спілкувався тільки з родичами, тому що Київ на той час навіть у сфері обслуговування був російськомовний, після початку війни також змінилась більше на українську, хочеться все ж якщо вже ми постраждали через апеляції до мови,то щоб наші діти не знали її. Або знали, але більше користувались українською.

Інтерв'юерка: Окей, дякую всімю. Чи вважаєте ви себе двомовною людиною?

P20: У ній я прагну до того, щоб бути одномовною так або двомовною в плані українська, іврит, без російської.

P23: Ні, не вважаю.

P22: Я все таки вважаю себе двомовною, але хочу бути одномовною і це українська мова.

P24: Я вважаю себе двомовною. Ні, взагалі було б круто англійську як другу, ну це таке вже.

Інтерв'юерка: Окей, тепер ми говоримо окремо про дві мови, тому українська мова, яка вона, якими словами, ви можете описати українську мову?

P25: Не знаю,навіть не можу сказати , як тільки думаю про слова, то йдуть тільки асоціації більше до історії або якихось подій тоді.

P21: Ну коли спілкуюся українською, солов'їна, ніжна. Русский он более грубый. Українська більш ніжна.

P20: Ну взагалі я не схильна обрати прикметники до якоїсь там мови ну, тому що я вважаю, що будь яка мова вона по своєму гарна і все, але ну перший прикметник це рідна, ніжна.

P22: Історична.

P19: Фольклорна.

P23: Ну, вона дуже приємна на слух, от якщо порівнювати блогерів взяти, як і раніше, коли російськомовні і перейшли на українську, в них якось тембр змінився інтонація і сама подача того. Чому мені це пов'язано? Ну так для мене.

P24: От мені до речі, знайомі теж кажуть, що коли я розмовляю українською, я теж завжди для них більш приємна людина, аніж коли російською.

Інтерв'юерка: Окей, російська мова, які ви словами можна описати російську мову?

P19: Консервативна і строга.

P22: Я б, по перше описала її як мова терориста, а як я для себе вважаю.

Інтерв'юерка: ви нас чуєте? В нас перервався зв'язок. Мова країни-терориста?

P22: Ну і це все що мені спало на думку, бо я її все-таки прив'язую до цих подій.

P23: Якщо не прив'язувати російську мову до росії до того, що... то сама по собі мова дійсно непогана. Вона доволі таки милозвучна, але все одно дуже погані з нею асоціації, в мене особливо, і не дуже приємно мені чомусь спілкуватися з російськомовними людьми. Я не знаю, чому чесно, отак просто да.

Інтерв'юерка: Можливо, я не зрозуміла?

P23: Я можу краще пояснити, мова російська доволі таки милозвучна, ніде правди діти, в них також є відмінки є роди і вся така штука, як і в нас. Тобто доволі подібна ситуація, але враховуючи, які відбуваються в мене вже якось на підсвідомості, вона асоціюється з чимось поганим і тому російськомовними людьми не так приємно мені спілкуватися, як з україномовними.

P24: Для мене це літературна думка, тому що я дуже багато класичної літератури, читаю само російською.

Інтерв'юерка: Окей, російськомовні люди вашому житті, хто це?

P19: Сім'я, колеги, друзі.

P20: Мама, бабуся. Більше їх моєму житті немає. Ну і ще є одна подружка.

P21: Сім'я, друзі, одногрупники, одна одногрупниця вона спілкується російською.

P23: Раніше це була сім'я, але вони вже стали також українізуватися поступово чому я дуже рада, потім в минулому співробітники на роботі всі були російськомовними, кілька місяців тому і плюс одна подруга, але вона зі мною спілкується українською. Я не знаю, чому я ні разу не вказувала на те що зі мною принципово тільки українською, тобто такого пресингу з мого боку не було, але все одно конкретно зі мною вона переходить на українську.

P22: Щодо себе я можу сказати, що по перше для мене російськомовні люди це мої батьки і моя родина в принципі, а також я маю декілька друзів, говорячи саме про своє рідне місто, друзі з мого рідного міста, вони майже всі спілкуються російською і не приходили на українську. Тому для мене це оці люди.

P24: Для мене це родина, переважна більшість, друзі та одногрупники.

Інтерв'юекар: Окей, добре, україномовні люди у вашому житті?

P19: Також колеги.

P25: Україномовні люди це "рідні", наприклад громадяни цієї країни, яким я маю прагнути бути). Також свої, теплі.

P20: Також мої одногрупниці, частина моєї родини, мої друзі.

P21: Друзі, одногрупники.

P23: Україномовна вже родина, одногрупники п'ятдесят, на п'ятдесят.

Половина російськомовна, так само україномовнихдесь половина і більшість друзів україномовні.

P23: У мене у мене це по перше частина моїх друзів, більша їх частина, а також це моє університетське оточення, як в університеті, так і в гуртожитку, і це мабуть все.

P24: У мене це старше покоління у моєму оточенні, це або викладачі або друзі моїх родичі та працедавці.

Інтер'верка: Ок, наступне питання, про що ви думаєте, коли навколо вас спілкуються російською мовою? P23 говорила про те, що є якесь та негативне відчуття.

P23: Ну так є такий дискомфорт трохи не знаю, ну просто можливо, мої погляди радикальні, але в ідеалі для мене було, щоб всі українці прагнули до того, щоб переходити на українську. Але при цьому я не тисну на своїх друзів. Я не кажу, що от прямо зараз взяли людей і от дуже б хотілося, щоб українці до цього дійшли самі, без якогось зовнішнього впливу і тиску. Так то не дуже приємно, звісно, коли російськомовні поруч. Ще знаєте, можливо це лише в мене так, але на моєму досвіді всі ці російськомовні люди

вмикають колонку на всю гучність російськомовні треки оце от знаєте і ну. Ну таке.

P24: У мене ставлення не змінюється до людей, що українськомовни, що російськомовних і мені однаково комфортно і з тими і з тими.

P22: Мені чесно кажучи, вже більш комфортно знаходитися з людьми, які спілкуються українською мовою. Коли я приїжджаю до себе в рідне місто, в мене виникає великий дисонанс, не те, що я маю зі всіма спілкуватися російською, а всі навколо спілкуються російською. І мені, чесно кажучи, вже комфортніше знаходитися з україномовними людьми. Але з російськомовними я б не сказала, що в мене виникає прям великий дискомфорт того, що все таки це була моя мова дев'ятнадцять років, і я також звикла до неї.

P19: С обслуживанием, когда меня обслуживают на русском языке, у меня к этому человеку есть недопонимание, или немного странные смешанные чувства, когда ко мне приходит клиент и начинает со мной разговаривать на русском, потому что как по мне, с незнакомыми людьми лучше начинать говорить на языке страны, а так, к остальным нормально отношусь.

P20: Ну в мене є певний дискомфорт до людей, які спілкуються російською, але знову ж таки ну, якщо вже перехід там відбувається, то він має бути, знаєте, коли людина вже до цього сама прийшла і не змусили, не мейнстрім ниякий, а от коли вона дійсно відчуває в цьому потребу, я вважаю, що так вона до цього прийде в майбутньому тільки.

P25: Вони напевно такі ж як і всі інші питання напевно тільки в тому як я їх сприймаю. Після того як я для себе поставив питання спілкування

українською для збереження ідентичності та розвитку культури, то вони стали наче "іншими", іноді я так само думаю про себе, тому що вдома спілкуюсь російською. Іноді бачу навіть в собі "іншого", наче не громадянина, хоча моя позиція повністю сходиться з позицією більшості. Дивне відчуття

P21: Мені комфортно, я не відчуваю дискомфорту, для мене людина не змінюється, будемо говорити російською чи українською. Я буду, не буду змушувати на українській.

Інтерв'юерка: Про що ви думаєте, коли навколо вас спілкуються українською?

P19: Я боюся говорити вільно на русском з кур'єром.

P20: Мені здається, що українська в повсякденному житті, коли ми чуємо, це має бути норма, тому знаєте, але зараз мені приємно, що ти в Києві чуєш українську. Тому що, ну раніше, цього дійсно не було, як то кажуть, ну ставився нейтрально, тому що важливо все таки про що говорить людина?

P21: В принципі, я не сильно звертаю увагу на тому увагу, що, ну українська, але видно, російськомовні українці... якщо людина буде говорити українською, я відповім на українській, російською теж комфортно.

P23: Мені дуже приємно чути українську мову, особливо реально в Києві того, що раніше це була надзвичайна рідкість. От зараз ну прям відчуваєш, що от, я вдома, а не в когось в гостях, таке в мене відчуття.

P22: Я можу сказати, що я повністю підтримую думку P20, і це все в принципі.

P24: Ви могли б для мене повторити питання?

Інтерв'юерка: Про що ви думаєте, коли чуєте навколо себе українську мову?

P24: Ну я особисто не розділяю російськомовних і українськомовних, але коли я в оточенні чую багато українськомовних людей, я дуже пишаюся нашим народом. Дуже пишаюся тим, що вони до цього йдуть. Я спостерігаю великі зміни серед мого оточення з Одеси, коли з ким спілкуюся вже давно знайомих людей і бачу, що вони перейшли свідомо це дійсно викликає велику повагу до них і якусь... ну я пишаюсь ними, дійсно!

Інтерв'юерка: наступне питання, яким має бути вживання російської мови в Україні, яким має бути вживання російської мови за кордоном?

P21: Абсолютно нормально, як би російською мовою не було в Україні, бо наприклад моя сестра, вона зараз в Англії, там спілкуються англійською, там немає французької, російської і інших, тому буде правильним, що в Україні буде звучати українська мова. А за кордоном, не знаю, чесно.

P20: Я вважаю, що в побуті людина має право користуватися, будь-якою мовою там російською, українською, хоч суахілі, але коли людина дійсно виходить в публічний простір деє можливо, працює в сфері обслуговування або сама отримує послуги, так це має бути українська, а за кордоном ну хто ми такі, щоб вказувати, якою мовою мають спілкуватися за кордоном? Тому будь-якою.

P21: Я ще додам, що ну це було б правильно, якби вживалась в Україні тільки українська, але якщо буде вживатися російська в Україні, для мене це нормально.

P19: Я вважаю, що вживання, будь якої мови, в будь-якій країні це нормально. Якщо людина не розуміє іншої мови, і намагається хоч якось комунікувати.

P23: Я вважаю, що вживання російської мови в Україні має бути мінімальним. Ну, це, звісно ж, неможливо, але зведеними до 0. Я навіть не знаю, чи є сенс пояснювати, чому, враховуючи в принципі історію стосунків росії та України. Загальну картину, якщо глянути, то не зрозуміло, чому досі так багато російськомовних, мені особисто.

Інтерв'юерка: Тобто історичні події мають визначати мову повсякденного спілкування?

P23: Частково так, конкретно нашому випадку так.

P22: Я в свою чергу, вважаю, що кожна людина в принципі має право вибору, якою мовою їй спілкуватися в побутовому житті, але, як казали P20, P23, також, що в громадських місцях людина, якщо казати саме про всі країни в принципі, має спілкуватися мовою держави, щоб її могли зрозуміти. А також я б хотіла додати, що в Україні зведення вживання російської мови має бути зведена до якогось мінімального. Але за кордоном, там же ситуація зовсім інша і там, мені здається, що все-таки і так мало людей, які розмовляють російською мовою, а в нас більшість українців до повномасштабного вторгнення розмовляла російською мовою, але зараз це має змінитися, і більшість має розмовляти саме українською.

Інтерв'юерка: За кордоном я не зрозуміла?

P22: За кордоном мені здається, що там і так мало людей, які розмовляють російською мовою. Але якщо там є люди, які розмовляють російською, це їх право, і я не засуджую.

P24: А я аналогічно вважаю, що кожен громадянин України повинен знати українську мову, спілкуватися нею в держустановах, в громадських місцях, а вдома такою мовою, якою йому буде комфортно. Так само, як і за кордоном, що ти кудись приїдеш, то будеш спілкуватися загальною або англійською, або тією мовою, що теж популярна в цій державі і вже в своїй оселі ти будеш спілкуватися, якою хочеш, в тому числі російською.

P25: Російська з часом має піти. Зараз використовуватись тільки для побутового спілкування як проміжний етап у переході на українську з часом. Діти мають чути перш за все українську та вивчати її. "Розуміти російську" це не аргумент, це така ж мова як і всі інші. Краще вже вивчати англійську, вона більш вживана у світі.

За кордоном звісно українська, щоб у іноземців не було питань типу " яка різниця, вам всеодно" це потрібно виправити ,як з точки зору їх історичного розуміння нас, так і мовного. Коли я думаю про іноземців, то задаю собі питання. Хто ми в їх очах і що ми робимо для того щоб вони зрозуміли хто ми. Багато українців , з точки зору самоідентифікації, теж не можуть відповісти на це питання для себе

Інтерв'юерка: Окей, чи вибирали ви мову свого повсякденного спілкування?

P19: Думаю що ні, просто так пішло. Я говорю російською бо нею говорили в сім'ї.

P20: Ну я можу що будь-яка людина обирає. Знаєте, як кажуть, що якщо

людина не обирає мову, просто знайте собі батьки навчили, то це вже власний вибір. І вже власний крок. Знаєте у виборі мови? Тому а може те, що так, я обирала, я змінюю.

P21: Так.

P23: В дитинстві я не обирала, бо як навчили, так і говорили вже в усвідомленому віці обрала.

P22: В мене така ж сама ситуація, як і в P23, спочатку в мене не було вибору, тому що до мене, мене вчили спілкуватися російською мовою і тільки російською, але потім я зробила свій вибір. Тому я обрала іншу мову.

P24: Я так само з самого народження була автоматично інтегрована в російськомовне суспільство. Але зараз я вважаю, що кожного дня я роблю вибір продовжувати в побутовому житті розмовляти російською.

Інтерв'юерка: У вас кожен назвав свою мову повсякденного спілкування. Зараз уявіть ситуацію, за якою з якою ви говорили протилежною мовою. Тобто, якщо це українська то російська, і навпаки.

P21: Якщо спілкуюсь обома?

Інтерв'юерка: Якщо ти вважаєш, що дві, то так і кажи.

P21: Ну як це і було неважко, тому що це буквально моє минуле. Я раніше спілкувалася російською, але ну зараз я до неї не повертаюся.

P19: Якщо б мене виховували українською мовою, я б спілкувалася українською.

P25: Я не обирав з дитинства. Все оточення (книжки, побутове спілкування, телевізор та інформаційний простір) був саме російський і не було такого питання для себе, вважалось що ми громадяни однієї країни та розуміємо один одного. Українська вивчалась мною саме через те що я українець та в мене було поняття того, що офіційна мова саме українська і що я маю бути готовий у будь-який час перейти на українську.

Я спілкуюсь обома мовами, не виправдовую себе через те що спілкувався російською. Не хочу того щоб мене намагались зрозуміти через російську. Нехай і погано іноді, але краще будуть намагатись зрозуміти мене через мою українську.

P23: У мене тут трошки зависло, я б не спілкувалась російською ні за яких обставин, в мене зараз принципова позиція розмовляти українською, якщо там умовно 2 роки тому в мене були одногрупники російськомовні я, так би мовити підстелювалась і переходила з ними на російську. Ну, думаю, їм так зручніше зараз я розумію, що говорити українською в Україні, тому я маю на це повне право.

P22: Так як я зараз спілкуюсь 2 мовами в побуті мені б хотілося, щоб ситуація змінилася і спілкувалась все таки однією мовою - українською. Це для мене був, найкращий вихід з цієї ситуації мені здається.

P24: Мені комфортно поєднувати з російською. Мабуть, єдине, що, якби в мене в оточенні було набагато більше україномовних людей, то гадаю, я б автоматично теж більше би вже ввела українськомовне життя.

Інтерв'юерка: Отже, зараз це питання, про яке вже говорила P23, згадайте ситуацію з вашого життя, коли на мову вашого повсякденного спілкування

реагували позитивно або негативно? Це може бути будь яка мова, як російська, так і українська.

P19: Негативно, коли я працювала в Угорщині, у ресторані традиційної кухні, тобто там була кухарка і вона як знайома була наша, і я з сестрою, коли просто ми прогулювались, розмовляв з нею російською і зустріла її, і погана реакція.

Інтерв'юерка: Жодної реакції, що вона говорила?

P19: Вона просто засудила. Я вже не пам'ятаю конкретно, що вона говорила, але вона засудила, і я пам'ятаю її погляд. І на цьому певно все.

Інтерв'юерка: Дякую.

P20: Можу розказати, коли, наприклад, я почала говорити українською, ще до вторгнення, були люди, які не те, що негативно ні, негативної реакції в Києві зустріти мені не довелося, слава Богу! Але було трохи здивування, кажуть що зі сходу, кажу ні, я з України. Як то кажуть, а на російську негативно реагував і мій тато, такий казав, що ні давай українською спілкуватися, що знову москальською. Ну, тобто, також це не сприймав.

P21: Коли я спілкувався українською вже, в нас була бесіда в телеграмі, де спілкувались російською. І я щось додав, голосове повідомлення російською і сказали ого, ти говориш російською? Я кажу да, я завжди розмовляв російською. Ну кажуть по тобі не видно. Вони вважали, що я що спілкуюсь українською все життя.

Інтерв'юерка: Це була позитивна чи негативна реакція?

P21: Скоріше здивування

P23: Ну я за свій негативний досвід, розповідала вже в мене є. Проте, скажімо так, коли в гуртожитку прийшли знайомі сусідки і одна з них була російськомовна і ми ще з нею спілкувалися, і я якось автоматично перейшла на російську з нею і стала говорити, і всі були в шоці того, що до цього вони не чули жодного слова російську від мене і всі почали захоплюватися типу "Вау! Ти знаєш російську, ти так круто нею розмовляєш!" Але мені це було більше як образа, хоча на той момент ще не було в мене такого негативного ставлення до російської, але чомусь мені так стало неприємно, бо от кажуть не молодець говориш українською, навпаки кажуть що з села, а тут я заговорила російською і всі такі вау!

Інтерв'юерка: Можна я одразу запитаю, чи були приклади навпаки, коли там на українську мову реагували позитивно, а на російську мову реагували негативно?

P23: Ну єдиний приклад, коли на українську реагували позитивно це на уроці української мови. Моя улюблена вчителька Тетяна Володимирівна хвалила мої твори, бо вони були так правильно, в принципі все, і на російську негативно реально ніхто не реагував. В основному це ну я привела вам один випадок життя, а таких випадків було багато, коли люди дізнавалися, що я володію російською мовою, що в мене там родині була російська мова, а не українська? Всі були в захваті, я того не розуміла, якщо чесно.

P25: Якимось чином не заважав саме на оцінки людей, адже в мене є своє розуміння мовного питання. Я просто намагаюсь прислуховуватися до людей, думка яких для мене важлива. Я спілкуюсь з клієнтами і навіть якщо вони спілкуються російською і їм важко спілкуватись українською або навіть

розуміти її, все одно негативу від них не було.

P22: Щодо до себе, я мала досвід що негативно реагували і на українську, і на російську мову з мого боку. А якщо говорити про російську мову, коли моє оточення дізнавалися, що я знаю російську мову і знає дуже добре. І це була моя мова спілкування. Я не скажу, що мене засуджували чи ще щось таке, вони просто були неприємно здивовані цьому факту. А от а якщо до української мови мене засуджували, засуджували мої близькі на той момент люди, тому що вони казали про те, що що ти спілкувалася все життя російського зараз перевзулася. Хочеш спілкуватися українською? А що тебе спонукало на це? От раніше могла це зробити, а якщо хотіла зараз, після тільки після повномасштабного вторгнення це зробила і все таке і це все.

P24: В мене також є приклади і однієї сторони і другої. Як я вже казала, я зараз на заході, і я тут неодноразово і сама отримувала якісь догани за російську мову, коли від мене їй чули і знаю про велику кількість випадків, коли місцеве населення створювало якісь суперечки з переселенцями через те, що вони розмовляють російською мовою, це були доволі такі великі скандали, якийсь борець за права людини і рівноправ'я. Щодо утисків української я особисто не була свідком таких подій, але я знаю немало ситуації, коли от в Одесі, наприклад, неодноразово казали, що українська мова є більш сільською мовою. От там якийсь період часу склався такий стереотип. Наразі я не знаю, як це все відбувається, але таке було принаймні і мої батьки теж з села, розмовляли українською, але коли переїжджали до міста і вступала в університет, одразу приходили на російську.

P19: Конкретно мене це не стосується, але в мене є подруга, она також була в Угорщині, коли почалася війна, і вона влаштувалася на роботу перукаркою, де всі розмовляли ... (не чути), і коли її донька говорила з нею російською, вона зустріла дуже негативну реакцію до себе місцевої жительки, яка

проклинала її, і власника перукарні за те, що вона взяла на роботу російськомовну, про те, що через неї почалась війна, і це дуже негативно.

Інтерв'юерка: Дякую. Окей, якщо що ми трошки затримуємось, чи всі моєю ніхто не поспішає?

P22: Можливо, покину вас трошки раніше, тому що в мене є через 15 хвилин в мене, нажаль, урок з моїм учнем.

Інтерв'юерка: Ок, які переваги надає спілкування українською мовою?

P20: Необхідність.

P19: Одобрение общества.

P22: Я думаю, що спілкування спілкування українською мовою, можливо, і надає тобі цю перевагу, що до тебе більше лояльно ставляться. Але головне - національна свідомість, і якщо ти переходиш і спілкуєшся українською мови, то ти себе ідентифікуєш, як українець. І мені здається, що це найбільша перевага, що ти можеш себе ідентифікувати як українець.

P23: Я в принципі погоджуюсь з P22 на всі 100.

P25: Відчуття себе українцем ,відчуваю навіть полегшення ,коли спілкуюсь українською розуміючи те, що люди за сотні років до набуття нами незалежності намагались її розвивати.

P24: Якщо сказати про ідентифікацію самого себе як українця. Ну і теж також, мабуть, через за думку оточуючих та їх схвалення.

P20: Ну що можу сказати в мене схожа ситуація з P22. В мене ще кілька років тому був це внутрішній конфлікт, що наче так я етнічно єврейська українка, але чомусь так, от що спілкуюся російською, звідки ця російська, на що вона в Україні? Зараз я відчуваю, що абсолютно є згода між внутрішнім і от мови якоюсь.

P24: Я теж погоджуюсь, українська мова ідентифікує громадянин України, схвалення суспільства.

P21: Я не знаю як в особистому спілкуванні, саме мова, але коли я прийшов в Могилянку, в Темпус, я знайшов дуже комфортне коло, в якому ми спілкуємося українською.

Інтерв'юерка: Темпус це танцювальна організація в Могилянці. Які переваги дає спілкування російською?

P19: Скоріш за все, спілкування в росії, оскільки росії вони розуміють казахської, росії, ну і багато.

P20: От в мене, я погоджуюсь з цією думку, тому що знаєте, якщо вже так вийшло, що ми знаємо російську, а спілкувались, ну в якійсь мірі були вимушені, то зате можемо говорити там із країнами колишнього снд, то я думаю, що в цьому є дійсно плюс то можемо обмінятися своїм досвідом.

P21:Погоджуюся з цією думкою з, я от з білорусом спілкуюсь. Як ви, до речі, ставитесь до білорусів?

P20: Ліпше, ніж до росіян. В них навіть були спроби змінити владу.

Інтерв'юерка: Ок, кому є що додати, переваги застосування російської мови, окрім цього, що ще не називали є якісь варіанти?

P24: В мене нема.

P19: Нет

P25: Тільки те що мене розуміють росіяни або російськомовні українці. Не намагаюсь нікому нічого довести. Ті хто хоче зрозуміти все, тей зрозуміє, ті хто не хочуть ,вони будуть вигадувати виправдання ,не хочу витратити на їх час. Маю ще багато зробити ,щоб покращити свою українську, немає на них часу.

Інтерв'юерка: Ок, як реагують співрозмовники, коли ви відповідаєте не тією мовою, якою до вас звертаюсь? Чи відповідайте, якою мовою звертається співрозмовник?

P25: Майже ніяк. Цікаво спілкуватись зі своїми білоруськими друзями українською тому що вони повністю мене розуміють як і я їх і вони мають такі ж думки з приводу самоідентифікації як і я.

P21: Це як казав Янукович, що дає спілкуюсь мовою співрозмовника, хоча це не було так. Він надавав перевагу російській, і зараз я стараюсь. Ну так, я ж кажу частина родини спілкується російською, і так я все ще відповідаю. Також російську, що переписці, що в реальному спілкуванні. Але зараз, якщо от від когось іншого є спроба, наприклад, російською, я все таки відповідаю українською, так що.

P23: Було трошки важко перевчити себе, але я, якщо до мене звертаються, і

ця людина розуміє українську, тобто це не якийсь там іноземець, тоді я відповідаю українською.

P22: Щодо себе, я також намагаюся відповідати українською мовою, завжди, але іноді коли до тебе говорять російською, тобі важко переналаштуватися і відповісти українською. Але все таки я стараюся це робити.

P24: Саме спілкуюся мовою співрозмовника і переходжу на ту мову з якою до мене зверталися.

Інтерв'юерка: Як які ви бачите зміни, у ставленні людей, з якими ви змінили мову спілкування?

P20: Я б сказала, що змінилось чи я ставлення, як би змінилось, то змінилось моє ім'я, а так ну я би перестала спілкуватись з цією людиною. Дякую, що моє оточення таке більш менш притомні в цьому плані і так ставлення, змін ніяких не було.

P:21 У мене не було змін, я казав, до цього я познайомився з людьми, і з ними почав спілкуватися українською, а з тими з ким спілкувався російською, спілкуюсь російською.

Інтерв'юерка: І да тут скоріше просто вона для тих, хто переходив. Але от якщо ви змінювали мову мову спілкування з людьми, з якими раніше спілкувалися українською, зараз почали російською. Чи навпаки?

P19: Оскільки я не змінювала, то все моє оточення, мої одногрупники, однокласники ніяк не реагують.

P 23: Ну в мене спочатку з боку родичів було таке негативне ставлення, але

на диво вони теж поступово переходять на українську мову, що не може не радувати і на мене більше вже не тиснуть, за що їм дякую.

P 22: Якщо до себе я вже розповідала історію про своїх знайомих зі свого рідного міста. Те, що мене трошки засуджували все таки це за те, що я намагалася спілкуватися українською мовою з ними. Але зараз я вважаю, що моя зміна мови сприймається оточуючими тільки як найкраще. Тому я не бачу в цьому нічого такого, і також хотіла сказати, що мені вже час, тому хочу подякувати вам за цю дискусію. Це було дуже приємно чути ваші думки і це все, гарного вам дня. Бувайте.

P19: Було приємно поспілкуватись.

Інтерв'юерка: Дякую!

P24: І до мене теж питання, так? Я раніше ніколи навіть не включала українську в своє життя, але от останнім часом. Коли я вирішую мовою, це завжди сприймається з великою радістю та шаную то що. Реакція завжди тільки позитивна.

Інтерв'юерка: А можна я уточню P24? Чи думали про те, щоб змінити мову повсякденного спілкування?

P24: Думала, але і навіть декілька разів пробувала, але якось я себе мабуть, поки що не ідентифікую, як україномовну особистість.

Чомусь коли повністю переходять на українську, тому наразі для мене це не актуально. Я гадаю, що пізніше я до цього все ж приїду, але зараз через примус не хочеться робити.

Інтерв'юерка: До всіх, ну взагалі, зараз. Чи думали про те, щоб змінити мову повсякденного спілкування, хто змінював, які були ваші аргументи на те, що змінити?

P25: Так ,думав. З вивченням української з покроковим введенням її у мій побут я перейду на українську на 100%(сімється).

P21: Був момент коли, я прийшов в Темпус і спілкувався українською. І це напевно було проблемно. Коли я в університеті, розмовляв українською, і був звільнений вступати в порядку, там є заборона на російську мову.

Інтерв'юерка: Так, можливо тут так у нас періодично пропадає зв'язок.

P21:Як я казав, до цього вступ в Могилянку.

P23:Так, а на чому зупинились?

P21: Спілкуватись українською

Інтерв'юерка: У нас дуже нестабільне підключення, можливо, треба перейти на мобільний інтернет.

P20:До речі, знаю, щодо заборони в Могилянці. Ну я, напевно, скільки це заборона, ніж символічний крок, тому що покарання то ніякого не передбачається за це. Це мені здається, коли оце було яро обговорення всього, то оцей заборону моляться воно затригернула, напевно у людей, у яких от якби основною такою цінністю є свобода. Але ну, з іншого боку, ну вже ну. Якби російська це і вираження скоріше нашою несвободи від, якби колонізаторів від Росії. Тому тут так питання, на подумать.

Інтерв'юерка: Так чи думали колись про те, щоб змінити мову повсякденного?

Р25: Так, думав. З вивченням української з покроковим введенням її у мій побут я перейду на українську на 100%. Обставини напевно навіть не мають значення адже питання не реакції на обставини, а більш глобальне. Якщо ти українець, ти маєш спілкуватись українською, як мінімум, коли до тебе звертаються українською.

Р19:Оскільки для мене мова це інструмент для спілкування, моя основна складність це російська мова. Ну для мене просто не існує мови, якоїсь поганої, тобто погана залежить від людини, яка нею спілкується . Тому я не бачу сенсу, в розмові українською вдома, або зі своїми друзями.

Інтерв'юерка: Окей, дякую.

Інтерв'юерка: Так, в нас з підключенням трошки проблеми зараз я знаю, що може бути краще зараз я трошки змінила. Так. Чи думали колись про те, щоб змінити мову повсякденного спілкування? Р23?

Р23:Ну думала і змінила. По суті вже ось результат.

Інтерв'юерка: Так, щоб могло б вплинути на вас, щоб ви почали вживати в повсякденному житті протилежне мало,ті хто зараз спілкується українською, говоримо про російську.

Р23: Не існує нічого, мабуть.

P25: Напевно нічого, лише моє бажання. Для мене питання переходу з російської на українську тому думаю ,коли мої всі родичі перейдуть на українську або коли я сам для себе вирішу.

P20: Цілком перейти, чи в якійсь конкретній ситуації?

Інтерв'єрка: Ну так немов от, щоб вона стала іншим, от щоб основна стало іншою.

P20:Напевно, якби за мною почали шпигувати в сільській якість. Не знаю, сказав, щоб я ніяк.

Інтерв'юерка: Чи є якісь обставини, умови, за яких ви б змінили мову повсякденного спілкування?

P21:Ну, якщо всі говорять українською, ну всі знаєте,

P23:До речі, про окупацію це слушно, я чогось не подумав за такий випадок, можливість.

P23:Може говорю, перебиваю когось, просто зв'язок поганий.

P21:От щодо окупації в мене є знайомий з Криму от на початку я взагалі, він в інстаграмі посилянй, знаєте, геолокації інстаграмі можна додати і він знаходять у Севастополі укрейн, то непогано і ще я пам'ятаю він віддав в інстаграмі сторіс з українськими треки.

Я йому написав, ну ти там обережно.

P19: До речі, щодо окупації, щоб окупацію, то я перейшла на українську. Просто через протест і до влади, і через психологічний тиск.

P20: Так ми маємо що, оскільки Київ, то питання окупації у нас не буде розглядати сюжет то ну нічого. Так, я думаю, що коли вже так, то є окупація, то цим росіянам байдуже якою мовою спілкуєтесь. Вони ставилися до всіх однаково, ну просто тому що ми українці.

Інтерв'юерка: P24, можете відповісти на це питання?

P24: Ну я розмовляю 2 мовами паралельно, тому навіть не знаю. От теж єдине, єдина умова, якби от просто гіпотетично щось би сталося і в моєму житті була присутня російська влада. Тоді я б теж в якості протесту перейшла би суто на українську мову, це от єдине що так. А так наразі я не бачу ніяких підстав до цього.

Інтерв'юерка: Окей, згадайте останній раз, коли ви вживали протилежну мову от крім зараз?

P20: Да я можу таке згадати, і я займаюся івритом. Посольство Ізраїлю безкоштовно онлайн, і у нас є одна студентка з Кишинева ну, вона не розуміє українську мову, у неї є через це проблеми у вивченні івritу, і от коли у неї були там якісь технічні питання, так і пояснювали, як підключитись російською, ну тому що просто. Як буде, коли я російську використала користь.

P20: Ну і часто із мамою, звісно. Вітаю, класний крок.

P23: Ну в мене був такий цікавий інтерес знайти чат рулетку, поспілкуватися

з людьми. Особливо, з росіянами, і тому довелося перейти на російську. І я ще раз 10 зрозуміла, що не має такого поняття як «хорошие русские».

P20: Граю в нарди, можу поділитися цим сам.

P21: Чат рулетку, теж доповнюю. Я коли почав правління був. Десь в кінці березня, коли вже бої в київській області припинились, я зайшов в чат рулетку і спілкувався російською. Я просидів всю ніч, в чат рулетці, може 2-3 ночі, тому що мені було дуже цікаво почути фрази «где вы были 8 лет», але нічого не почув.

P20: Коли йдеться про якісь такі анонімні чати, от я сказала, що там є функція чату це онлайн, тебе закидають до ґрунтового, там просто гравця, з будь якої країни. І так, росіяни 1 виявляються, ну дуже вправними до всяких слюрів, образ, хоча я взагалі не писала, і типу це просто блок.

P21: Я ще доповню, коли б я повернувся в березень 2022, і сидів в чат рулетці, мені це казали. Мене і бандеровцем називали, якби я зараз повернувся, я б писав, да, я бандеровець. Ти бомбив Донбас? Я бомбив Донбас. Це стадія прийняття.

Інтерв'юерка: Окей.

P24: Я російською спілкуюся кожен день, на рівних правах з українською. Українська в мене з деякою кількістю друзів та в університеті, російська з родиною та теж з друзями.

Інтерв'юерка: от і зараз це в принципі підсумування того, що ми говорили. Чим відрізняється ситуації, в яких ви спілкуєтесь російською, українською,

тобто, щойно говорили в університеті з батьками різними мова , в чаті рулетці з людьми, які не розуміють, з росіянами які не розуміють українську мову. Чим відрізняється ситуації, в яких ви вживаєте російську, українську мову?

P20: Ну просто вже казала в мене, коли я спілкуюся таки російською дає дійсно таке почуття провини трохи так, тому що наші от зараз у нас, ну я стараюсь, не вникаючи в одвічну суперечку, хто позер, хто дійсно щирий українець. І я вважаю, що це взагалі недоцільно, але все таки так. Я вважаю, що було б непогано саме українською спілкуватись з людиною .

P25: Російська тільки для тих, хто спілкується російською і якщо вони мої близькі знайомі чи друзі. Українська для дітей, незнайомих людей, громадські місця, державні установи та місця де обслуговують людей.

P23: Ну в основному я по дефолту говорю російською, ой, господи, українською (сміється). Але російською, це якісь крайні випадки. Один раз там в чат рулетку зайшла просто подивитися їхнє ставлення. І не знаю, якщо можливо людина справді не знає української, там англійської вже знаходить кінець, тоді вже російська. Але якщо ти не знаєш українську в Україні, то в мене до тебе є питання.

P24: У мене українська це більше ділова комунікація, а російська це вже побутове життя.

Інтерв'юерка: Окей, зараз буде останній блок питань. Що таке престиж?

P21:Престиж і стиль

P23:Стиль це все.

P23:Вибачте, мем згадала.

Інтерв'юерка: Я зрозуміла, можна скинути мем, а ми подивимось. І питання, що таке престиж?

P23:Це якась певна привілеція, чи що, престиж, я не знаю, ну, це не завжди щось краще, але більше ціниться в суспільства якесь. Ну перевага, але умовно перевага.

Інтерв'юерка: Угу,Перевага.

P19: Престиж -перевага.

P20:Ну просто школи просто коли щось у такому хорошому рахунку або вважається показником статусу.

P19: Ціннісне, що суспільне.

P21:Щось хороше, перевага, респект.

Інтерв'юерка: Перевага, респект. Окей,з якою мовою у вас асоціюється престижність?

P20: Ну зараз з українською, хоча це була цілком протилежна ситуація. Я думаю, коли ми говоримо про Київ.

P19:Ніякою.

P25: Ніяка.

P23:Ну по суті, теж ніякої. Я не вважаю, що мова, якою ти спілкуєшся, має бути і вважатися престижним. Так просто спілкуватися українською це не престиж, це база ну так має бути.

P21:Ну це база реально.

P21:База, фундамент

P23:Грунт, Твердиня.

P24: Я теж не розмежую ці мови на кращу та гіршу, але все ж таки асоціативно, враховуючи ситуацію в країні зразу українська, на мою думку.

P25: Все залежить від ситуації та людини. Але дуже круто, коли українські вчені презентують свої роботи написані українською для міжнародної спільноти. А в загальному, то напевно англійська.

Інтерв'юерка:Тобто, якщо питає якою мовою престижно розмовляти в Києві?

P20:Наприклад, все киевские, говорят по русски.

Інтерв'юерка: І коли це було?

P20:До вторгнення рівно.

P23:Та навіть після вторгнення є такі. Досі.

P23:Абсолютно всі російськомовні і єдине їх виправдання, чому вони геть не намагаються хоча б на роботі вживати українську «мы так привыкли». Все.

Інтерв'юерка: P24?

P24:В чому зараз полягає питання? Вибачте.

Інтерв'юерка:так зараз питання, якою мовою престижніше говорити в Києві?

P24:Я вже так давно не була в києві, що я зараз не знаю. Але якщо я буду аналізувати суспільство в своїх соцмережах, кого я знаю, за ким я спостерігають і хто з Києва. Всі переважно переходять на українську, тому для мене зараз картинка виглядає так.

P19:В моєму оточенні ніколи не було розділення на престижну та не престижну мову, чи у дитинстві, що дорослому віці, що зараз. Тобто всі просто розмовляли на мові, яка подобається, яка є рідною у суспільстві

Інтерв'юерка: Також трошки інше питання, хто є авторитетом у вашому житті?

P19: Є авторитетом, я вважаю, є бабуся покійна. Для мене вона була дуже розумною людиною. Вона була фізиком-ядерщиком, розробляла підлотки, і я йду по її стопам , але вона розмовляла російською.

Інтерв'юерка:Дякую.

P25: Авторитетом напевно деякі друзі. Моя подруга, яка майже все життя прожила у Маріуполі та Криму почала переходити на українську набагато раніше ніж, хоча здавалося б, що їй це зробити складніше. Саме вона є моїм живим прикладом, що питання, якою мовою спілкуватись, немає існувати та виправдовуватись.

P20: Таке складне досить питання, я рідко ставлю когось собі у приклад, але для мене авторитет тут спадає, на думку по-першу, це мій батько, тому що він дуже підтримує Україну і не на словах на ділі ну він автоелектрик. Він просто не те, що робить знижки, ну повністю безкоштовно ремонтує там автомобіль саме на фронт або просто сім'ям військовим і старається по максимуму донатити ще з 14 року.

Також це моя, напевно викладачка графіки, тобто я займаюся малюванням, російськомовна доречі, тому вона вже досить така людина похилого віку їй важко переходити на українську. Дитинство повністю провела в Сибірі, але дійсно була зробила для українських дітей досить багато, тому що вона створила такий гурток у Палаці дітей, та у нас, на жаль, вже не існує от дійсно. Ну там було всім комфортно виражати, якби що свої думки.

Виразати себе творчо там просто дуже багато хто й з старших груп. Ну то якої я відносилась, а ну приходили і знаєте повністю позбавляти їх там комплексів, у творчості, тобто на якогось там дійсно допомагало. Потім в майбутньому домагатися успіху. Знаєте, у такій творчій кар'єрі.

P21: Авторитетом – мій друг, він пішов в тероборону від початку вторгнення, брав участь в боях за Київ. До повномасштабного вторгнення, спілкувався українською, спілкується українською завжди. Він ставить росію як ворога. Щодо престижу не відповів, яка мова престижна в Києві. Здається, це особисто для мене зараз актуально для нас престиж це перемога.

Інтерв'юерка:Дякую.

P23:Ну авторит, у мене прям немає однієї людини на яку я безпосередньо рівняюсь, але одна з таких людей, це моя мама. Вона яскравий приклад того, що можна самій багато чого досягти в житті , і вона для мене приклад того, що не соромно змінювати свою точку зору. От саме з приводу мовного питання, до України як держави, раніше вона була настроєна досить негативно і виховувала мене згідно з певним наративом. Мабуть, стосовно того, що російська мова краща все російське більш статусне. Зараз вона передивилась/переглянула свою точку зору і зрозуміла, що вона була неправа, тож для мене вона є авторитетом, і також це мій дядько, який пішов добровольцем. І зараз він, на жаль, під Бахмутом.

Інтерв'юерка:Угу.

P24: Для мене авторитетними є 2 людини в моєму житті, це моя мама як в цілому дуже сильна особистість та неймовірна жінка та мій дідусь, яким я пишаюся в 1 чергу за те, який він патріот, він колись займався політикою, потім почав займатися аграрним аграрною справою, і наразі дуже сильно допомагає ЗСУ і фінансово і нещодавно він разом з деякою кількістю інших аграріїв придбали та подарували ЗСУ декілька машин. Тобто робиться максимально все, що тільки можливо для того, аби підтримати нашу армію та спрямовувати перемогу нашої держави і за його погляди за його діяльність, дійсно, я дуже поважаю цю людину і пишаюся нею.

Інтерв'юерка: Дякую, чи є люди чию мовну поведінку вам хотілося наслідувати?

P25: Так, саме ця подруга, про яку я казав. Вона спілкувалась українською ще після 14 року хоча жила у повністю російськомовному середовищі. Взагалі, вона з великою повагою ставилась до мовного питання в Україні, вона мій приклад для наслідування.

P19: Є автори, які описували мову там у майбутньому як мову, яка була сукупністю усіх наук. Тобто я прихильниця того, що є мови, більш світові. Оскільки зараз є інтернет і комунікації з усім світом, то можна оглядати тенденції, що мови інших країн, вони пересікаються, слова змішуються, тобто ймовірний розвиток що десь років через 300 може 400 ще більше мова буде одна у всьому світі. І тобто я притримуюсь цієї теорії. Ще є така теорія, що скоріш за все можуть бути мови роздіблені, тобто якщо б створювались нові країни, то створювались нові мови, але зараз такої тенденції немає.

Інтерв'юерка: Тобто, якби створювались нові країни, то створились би на ньому?

P19: Ну скорее всего да в современном мире, у нас есть интернет коммуникация, и я считаю, что рано или поздно просто смешать это будет один. То есть, я просто футурист. И считаю, что возможно будут еще какие-то языки в каком-то глобальном масштабе.

Інтерв'юерка: Окей.

P20: Яке було питання?

Інтерв'юерка: Чи є люди вашому житті чи умовно поведінку вам хотілося б наслідувати?

P20: Ні, я просто хочу бути ліпшою версією себе. Все саме так.

P23:Ну я вважаю, що можна ось запозичувати досвід ну не запозичувати переймати чужий досвід на себе, дивитись я там людей було і навіть цього вже думати, як тобі рухатись далі, але повністю переймати чийсь модель поведінки це неправильно. Як на мене, я б такого не робила.

P24:Я також вважаю, що потрібно розвивати себе та вчити різні мови. Але якогось прикладу в будинку немає.

Інтерв'юерка: Для кого або в якому середовищі російська мова престижна?

P24: В росії.

P23:Да. Все по суті.

Інтерв'юерка:Тобто в Україні ні для кого не престижна?

P21: Престижна....

P23:Для людей, в яких тверезі погляди на дану ситуацію не престижно. Російська, я вважаю.

Інтерв'юерка:Ок.

P24:Знаєте, є такий термін, як спіраль мовчання і вважаючи те, що зараз переважна більшість українців вважає престижною українську мову і пишається тим, що багато хто переходить на українську. І думаю, навіть

якщо для когось круто розмовляти російською мовою, це вже не буде так оголошуватися, тому що не підтримується більшістю. Тому вважаю, що у нас такого немає.

Інтерв'юерка: Окей.

P19: Будь-яка мова не може бути , але з точки боку росіян, і їх ідеології, вона буде престижна

P20: Ну зараз у нас немає такого проблеми, що російському там з якоїсь причини вважається дійсно крутішого більш схвалена в якому суспільства. Бо якщо про україну ми говоримо, то всеукраїнська

P21:Для кого російська мова?Для Росіян, для їх висловів «Київ за 3 дні»

Інтерв'юерка: Так, в принципі, останнє завершальне питання, що думаєте, буде відбуватись з мовою в Україні? І що б ви хотіли, щоб відбувалось?

P23:Ну ну напевно вгадати що буде відбуватися не можемо, але я припускаю, дуже сподіваюсь на те, що з часом російська мова відійде на 2, бажано на останній план в українців.І я вважаю, що так має бути. Є люди, які виправдовують те, що ми російськомовні тим, що є країни, в яких 2 державні мови, але це трохи недоречно, оскільки в нас, в нашій країні, державна мова одна, ні тому вибачайте будь ласка українську, і я спершу майбутньому люди зрозуміють важливість.Вивчення рідноїмови її вживання не тільки в державних установах, а й бажано в приватному житті

P20:Так, я погоджуся з думкою, тобто у нас дійсно одна мова державна є ще мова меншин, до якої російська, поки відноситься. І якою я бачу ідеальну картину, дійсно це спілкування українською. І все таки скажу, що дійсно,

коли добре, коли.

Є сім'ї і люди зберігають, якби так етнічне походження. Тобто у нас є меншим гагаузька, татарська мова. І добре, що коли я окремі там школи, де вони вивчаються, але у нас уже, до речі, знаю, що саме цікаве ще до недавнього часу, можливо, 3 роки тому навіть у Львові були ще російські школи, і зараз я читала статтю, де директорка однієї з них, скинула координати, тобто попри співпрацювала із російськими військами. Тобто російську мову, власну про державну службу. Я думаю, що це марно казати, це ми втрачаємо час. Я сподіваюсь, що вона забудеться абсолютно всіма там через декілька поколінь

Інтерв'юерка: зазначали, що от даї російськомовна вчителька скидала координати, наскільки це пов'язано політична позиція з мовою людиною для вас.

P20: Ну знаєте, мені здається, що коли навіть раніше до 24 лютого була така позиція, що для мене тільки російська рідна, і так я ну це саме бажання розповсюджувати російську мову в Україні. Це ну як на мене це говорить все таки за певний рівень такої ну це просто говорять про етикет рішній світ людини, що, якби я думаю, що людина тільки з базовим розумінням української історії і про те, що якби зараз. Ну, тобто який прес дійсно був на українців на українську мову та культуру. Я думаю, що вона навряд чи от поставили собі як ціль життя навчати дітей російській мові. Ну така моя думка

P19: Я вважаю, що має бути у майбутньому ставилася до будь якої мови нормально.

Інтерв'юерка: Окей, а це футуристична ідея?

P19:Ну це просто, деякі люди ставляться до мови радикально, я більш ставлюся до неї раціонально, для мене це просто інструмент, яким можна маніпулювати, а в плані говорити різними мовами. Я вважаю, що немає поганої мови, все залежить від людини. Все ж таки мови, якось змішувались, наприклад слов'янська, її ніхто не вживає, але вона існує. Тому це ок, змішування мов.

P21:Відбудовувати наші міста нашу економіку. Я думаю в цьому плані. Сильно знадобиться, а що до ми можемо побачити навіть зараз знищуємо радянські пам'ятники, той же самий мене подано на це пам'ятник в Одесі Катерині 2. Супер. Я думаю, все ж таки, російська мова вона може і піде але вона зникне

Інтерв'юерка: Окей, Діана.

P24:Ой, я вважаю, що українізація, звісно, буде продовжуватися. Українська мова буде поширюватися, і як на мене, російська мова теж нікуди не дінеться, але її точно стане менше і для нас найголовніше це зараз і після перемоги у війні поширювати та розвивати історію, культуру. І тоді наші діти вже будуть набагато більше спілкуватися саме українською мовою та формувати національну, свідомість якої нам в якийсь час було б необхідним мати.

Інтерв'юерка: я все таки зачитаю фінальну відповідь дениса з чату про те, що будувати з мовою

P25:Зараз мені подобається все створюється окремий інформаційний простір, багато блогерів та каналів різної тематики перейшли на українську. У майбутньому, чекають тільки поширення. Хотів би, щоб у майбутньому українці замінили для себе розуміння російською на розуміння англійської,

Інтерв'юерка: Це насправді це всі питання, які я хотіла задати. Дуже дякую, що ви виділили на це стільки часу. Для мене це дуже цінно і те, що ви прийшли сюди і висловили всі свої думки. Можливо, хочеться щось ще додати до цього обговорення? От не знаю, в процесі виникли якісь думки, чи хочеться чогось додати?

P19: Наприклад, щоб наземні локалізатори, іноземні компанії перекладу українського. Бо все ж я розмовляю російською, але мені приємно, коли наприклад фінська мова чи в серіали вона більше, але цей переклад є локалізація для мене і можливо через меленький її немає

P20: Я можу завершити от свої слова так от бажання дійсно, щоб у нас краща ситуація з українською культурою і не у відповідь на російську на комфортації із нею, а саме, знаєте формування чогось такого свого, тому що в нас, коли ми десятиліття були у союзі. Не ми, я маю на увазі бабусі дідусі, напевно, і батьки, то у нас дійсно не було жодного розуміння про те, хто такі насправді українці. Я думаю, що умова не вирішить цього конфлікту із нашим таким от етнічним самосприйняттям, але так я вважаю, це досить цінним інструментом, саме який відрізняє нас від росіян.

P25: Зараз мені подобається все. Створюється окремий інформаційний простір, багато блогерів та каналів різної тематики перейшли на українську. У майбутньому чекаю тільки поширення. Хотів би щоб у майбутньому українці замінили для себе розуміння російської на розуміння англійської(сміється).

P21: Ну я ще доповню, щодо мови це важливо, але у нас ще багато проблем. У нас є також висока корупція в Україні, і це треба справді змінювати.

Змінювати владу, яка дуже багато, у нас є багато проблем

P23:Ну мені от сподобалося, що P25 в своєму висловленні, скажімо так, згадав блогерів та канали, бо дійсно, я вважаю от кому кому, а їм в пріоритеті необхідно переходити на українську, що ми просто банально розуміли, дивимось ми російського блогера чи українського, бо коли всі розмовляють російською і при цьому профілі немає ніяких маркерів, якими ми можемо відрізнити. Трошки такий конфлікт, бо я хочу. Ну в мене такий принцип не вживати російськомовний контент. І коли ти дивишся якісь відео кожен раз знаходити сторінку, знаєте там приходити в інстаграм моніторити людину з росії чи з України важко, тому я вважаю, що медійні люди мають 100% переходити на українську хоча б себе в блозі.

Інтерв'юерка: Окей, дякую.

P24: Я от дуже погоджуюся зі ствердженням про те, що, окрім мови та релігії, нам треба звертати багато уваги на те, що відбувається у нашій політиці. тому що там є дуже багато прогалин, з якими треба працювати. але я сподіваюся і вірю, що все буде добре. Ми все вирішимо та наша країна переможе у війні та потім почне відбудову, і все буде набагато краще.

Інтерв'юерка: Окей. І ще раз, дякую всім, за це обговорення!

P19:Можна додати?

Інтерв'юерка: Так, можна додати.

P19:Я б хотіла сказати ще, Не существует плохой культуры, это важно выделять и фильтровать, и рационально к этому относиться.

P20:Но культура формує людей.

P19:Культура да, но есть, как сказать, люди манипулируют языком, и он сам по себе состоит например в искусстве.

P20:Культура ж не існує сама по собі, вона створюється, і все таки кимось підтримується .

P19:Ну люди разные ж есть, вот допустим одно и тоже общество, но в нем есть (не чутно), а есть те которые её развивают, и это очень важный вопрос.

P21:Ми всі люди.

Інтерв'юерка: Думаю на цьому можна завершити. Ще раз всім дуже дякую, якщо будуть ще якісь думки чи ідеї щодо мови, можна поділитись ними в телеграмі.

Всі прощаються.